

Lahti

Lahten kaupungin arviointikertomus 2023

Tarkastuslautakunta

6.5.2024

Lahden kaupungin arviointikertomus 2023

Lahden kaupungin tarkastustoimisto
Aleksanterinkatu 24 A

Arviointikertomus verkossa:
www.lahti.fi/maatoksenteke/lautakunnat/tarkastuslautakunta

Valokuvat: Lahden kaupungin kuvapankki
Paino: Kirjapaino Markprint Oy, Lahti 2024

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunta ja arviointikertomus	4
1.1 Puheenjohtajan tervehdys.....	5
1.2 Tiivistelmä vuoden 2023 arviointikertomuksesta.....	6
1.3 Tarkastuslautakunta.....	8
1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen.....	17
1.5 Tilintarkastaja ja Lahti konsernin tilintarkastus.....	17
1.6 Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskien hallinta.....	18
2. Arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta	20
2.1 Vuoden 2022 arviointikertomus.....	21
3. Lahden strategia	26
3.1 Yleistä.....	27
3.2 Lahden kaupungin tapahtumien supervuosi.....	29
3.3 Tavoite hiilineutraalista Lahdesta vuonna 2025.....	31
3.4 Työllisyystilanteen kehitys.....	32
3.5 Korkeakouluopiskelijoiden määrä Lahdessa kasvaa.....	34
3.6 Hyvinvoinnin edistäminen.....	35
4. Tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arviointi	40
4.1 Konsernihallinto.....	42
4.2 Sivistyksen palvelualue.....	47
4.3 Kaupunkiympäristön palvelualue.....	52
5. Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot	56
5.1 Kaupungin talous.....	57
5.2 Lahti Energia Oy:n myyntiä selvittävän konsulttityön hankintaprosessi.....	62
5.3 KOKO Lahti Oy:n toimintaa jatkaa Eventum Lahti Oy.....	63
5.4 Maisematyöluvan myöntäminen jälkikäteen.....	65
Liite	66

Lahden Suurmäki eli "Lahden Betoni" valmistui vuonna 1972. Hyppymäki sai valmistuttuaan "Vuoden betonirakenne 1971" palkinnon.

1

Tarkastuslautakunta ja arviointikertomus

1.1 Puheenjohtajan tervehdys

Tarkastuslautakunta on työskennellyt ennalta laaditun suunnitelman ja työohjelman mukaisesti. Työskentelyssä tehdyt havainnot ja arvioinnit on kirjattu tähän arviointikertomukseen. Tarkastuslautakunta suosittelee eri palvelualoja perehtymään arviointikertomuksen yksityiskohtiin ja huomioimaan lautakunnan arvioinnit tulevan toiminnan kehittämisessä.

Lahden kaupungin taloutta heikensivät sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, konsernista saatavien tulojen alhainen taso, korkea inflaatio ja kunta-alalle sovitut palkkaratkaisut. Kaupungin tilinpäätös vuodelta 2023 oli 41,3 miljoonaa euroa ylijäämäinen ja vuosikate 94,8 miljoonaa euroa. Tulos perustui niin kutsuttuihin vuoden 2022 verohäntiin ja kertaluonteisiin omaisuusjärjestelyihin.

Tilinpäätöksen yhteydessä julkaistiin toista kertaa kestävyysraportti, joka kuvaa kaupungin toiminnan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä. Lahden kaupungin strategian painopisteiden kestävyystoimet ovat yhdenmukaisia YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa. Kestävyysraportti on luettavissa osoitteessa: <https://www.lahti.fi/tiedostot/lahden-kestavyysraportti-2023/>

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi yksimielisesti marraskuussa 2023 kaupungin talousarvion vuodelle 2024 ja talouden tasapainotusohjelman. Tasapainotus on välttämätöntä, koska taloussuunnitelmavuodet ovat reilusti alijäämäisiä. Tasapainotusohjelmaa valmisteltiin parlamentaarisen ryhmän periaatelinjausten mukaisesti vuosille 2024–2026.

Tasapainotusohjelmassa kaupungin tuloille ja hallussa olevan yhtiövarallisuuden sekä muun omaisuuden tuoton pysyvälle lisäykselle asetettiin vähintään 30 miljoonan euron tavoite. Talouden tasapaino-ohjelman toteutumisen kannalta tehtävät päätökset piti tehdä alkuvuoden 2024 aikana.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 8.4.2024 palauttaa valmisteluun laaditun tasapainotusohjelman, joten asiaa tullaan käsittelemään ja arvioimaan tarkemmin ensi vuoden arviointikertomuksessa.

Vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä pohjautuu kuntien ja hyvinvointialueiden sekä muiden toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta edistää hyvinvointialueen, kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyötä keskittyen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä yhdyspintatyöhön. Neuvottelukunta määrittelee vuosittain yhdyspintatyön keskeiset kehittämiskohteet. Päijät-Hämeen kunnat, hyvinvointialue ja Päijät-Hämeen liitto allekirjoittivat yhteistyöpöytäkirjan, jossa sovittiin yhteistyön tavoitteista, pelisäännöistä ja rakenteista. Tavoitteiden toteutumisen arviointi pitää yhdenmukaistaa eri toimijoiden välillä.

Lahden kaupunki on strategian mukaisesti panostanut elinvoiman kasvattamiseen. Merkittävät panostukset ja toimet kohdistuvat työllisyyden kuntakokeilun toteuttamiseen sekä elinvoimainvestointeihin. Kaupungin imagon kehittyminen ja vetovoima on näkynyt ja tulee edelleen näkymään monilla sektoreilla.

Kiitän tarkastuslautakunnan jäseniä, tarkastusjohtajaa ja tarkastajaa hyvästä sekä rakentavasta työskentelystä, jonka tuloksena on jälleen aikaansaatu laadukas ja kattava arviointikertomus.

Hannu Rahkonen, puheenjohtaja

1.2 Tiivistelmä vuoden 2023 arviointikertomuksesta

- Kaupunginhallituksen toimintakertomuksessa on ilmoitettu, että kaikki toiminnalliset tavoitteet toteutuivat yhtä tavoitetta lukuun ottamatta vähintään osittain. Tavoitteiden lukumäärä on ollut hyvin samalla tasolla kolmena edellisvuotena. Vuoden 2023 talousarviossa tavoitteiden määrä oli selvästi vähennetty. Tarkastuslautakunta on aiemmin arvioinut tavoitteiden joko toteutuneen tai jääneen toteutumatta. Vuoden 2021 arviointikertomuksesta lähtien tarkastuslautakunta on arvioinut, että osa tavoitteista on toteutunut osittain.
- Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan yhteensä 38 prosenttia toiminnallisista tavoitteista ei toteutunut, tai toteumaa ei voitu arvioida puutteellisen raportoinnin vuoksi. Vuoden 2023 arviointikertomuksessa onkin jouduttu ottamaan käyttöön "Ei voida arvioida" -sarake. **Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana kehityssuuntana sitä, että yhä useamman toiminnallisen tavoitteen toteuman mittaaminen ja arviointi on mahdotonta.**

Tavoitteiden toteutuminen 2018–2023					
Vuosi	Toteutunut	Ei toteutunut	Ei voida arvioida	Osittain toteutunut	Tavoitteita yhteensä
2023	12	7	5	8	32
2022	27	5	-	20	52
2021	31	16	-	6	53
2020	34	18	-	-	52
2019	28	21	-	-	49
2018	24	15	-	-	39

- Lahden kaupunki teki vuonna 2023 jo neljäntenä vuotena peräkkäin selvästi paremman tuloksen, kuin mitä talousarviota laadittaessa ennakoitiin. Tilinpäätöksen vuosikate 94,8 milj. euroa on lähes kolminkertainen alkuperäiseen talousarvioon (33,2 milj. euroa) nähden.
- Hyvä tulos saavutettiin niin Lahdessa kuin useissa vertailukunnissakin kertaluonteisten ja poikkeuksellisten erien myötävaikutuksella. Kaupungin taseessa on ylijäämiä vuoden 2023 tulos huomioiden nyt noin 255 milj. euroa. Ylijäämien varaan ei kuitenkaan voida tulevaisuutta rakentaa. Kaupungin tulo- ja menorakenne ei ole tasapainossa. Vuoden 2024 talousarviossa alijäämä on -55 milj. euroa. Ilman rakenteellisia muutoksia vaarana on, että taseen ylijäämät on käytetty kolmessa vuodessa.
- Lahden kaupungin asukasta kohti laskettu lainamäärä on suurista kaupungeista korkein. Tätä selittävät osaltaan konserniyhtiöille välitetyt lainat. Lahden ja Lahti-konsernin lainamäärä on kaupungin kasvukehitykseen nähden aivan liian korkea. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus oli jo 159,5 prosenttia. Tämä olisi aiemmalla tarkastelumallilla ylittänyt kriisikunnan rajakriteerin.
- Kaupungin ja Lahti-konsernin tilintarkastuspalvelut kilpailutettiin loppuvuodesta 2023. Kaupunginvaltuusto päätti 29.1.2024 tarkastuslautakunnan esityksestä, että Lahden kaupungin vuosien 2024–2026 tilintarkastajaksi valitaan BDO Auditor Oy. Vuotuisten tilintarkastuspäivien määrää

lisättiin 85 päivään (aiemmin 60), jotta riittävä tilintarkastus voidaan suorittaa lain ja säädösten mukaisesti.

- Lahdessa oli vuonna 2023 poikkeuksellisen paljon urheilu- ym. tapahtumia, jotka toivat kaupungille myös kansainvälistä näkyvyyttä ja aluetaloudellisia vaikutuksia. Näitä vaikutuksia pystytään jossain määrin mittaamaan, mutta tarkemmin niitä on vaikea selvittää. Arvioituilla talousvaikutuksilla on taipumusta olla liian optimistisia.
- Tavoite hiilineutraalista Lahdesta vuonna 2025 ei tule toteutumaan. Toteumatietoa vuoden 2023 toiminnallisena tavoitteena olleesta päästövähennystavoitteesta ei vielä ole mahdollista saada.
- Lahden kaupungin tehtävänä on edelleen kuntalain mukaisesti edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hyvinvoinnin edistämiseen panostetaan riittävästi ja siihen osoitetaan riittävät resurssit. Lahden kaupungin osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksiköllä on laaja tehtäväkenttä, mutta hyvin pienet henkilöresurssit hyvinvoinnin edistämisen koordinointiin.
- Nuorisotyöttömyys on kääntynyt Lahdessa taas nousuun viime aikojen hyvän kehityksen jälkeen. Lahti on jälleen kärkisijoilla suurten kaupunkien nuorisotyöttömyyslukuja vertailtaessa. Nuorison heikentynyt työllisyystilanne korreloi muiden negatiivista kehitystä osoittavien strategiamittareiden kanssa. Ne kertovat lasten ja nuorten ahdistuksen ja syrjäytymisen lisääntymisestä jo kouluikässä. Tähän kehitykseen on löydettävä keinot puuttua.
- Lahtelainen korkeakouluopetus kehittyy ripein askelin ja hyödyttää alueen yritystoimintaa, koulutustason nousua ja elinvoimaa. Korkeakoulutuksen ohella on muistettava toisen asteen ammatillisen koulutuksen merkitys. Alueen kaikilla oppilaitoksilla on tärkeä merkitys osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi Päijät-Hämeen yrityksille.
- Huolestuttavaa on, että vain 43 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista syö päivittäin koululounasta ja syömättömyys on lisääntynyt yhdeksällä prosenttiyksiköllä vuodesta 2022. Kasvisruoka ei maistu kouluissa ja erityisesti tällöin suuri osa koulujen oppilaista jättää koululounaan väliin. Nykymuotoisesta kasvisruokapäivästä luopumista on syytä harkita.
- Pippon yritysalueen valtavissa odotuksissa jouduttiin ottamaan aikalisä. Alueelle tulossa olleet Fazer ja Kärkkäinen eivät ole toistaiseksi tehneet odotettuja investointipäätöksiä. Kaupunki huolehti Pippon yritysalueen esirakentamistöistä kiireellä, jotta pysyttiin sopimuksen mukaisessa aikataulussa. Mittavat louhinta- ja tasaustyöt saatiin valmiiksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Kustannukset louhintatöistä ja voimalinjan siirtämisestä olivat kaikkiaan yli 33 milj. euroa. Hankkeen vetovastuuta jouduttiin ostamaan konsulttiyrityksiltä. Näin jälkikäteen katsoen töillä ei olisikaan ollut kiire.
- KOKO Lahti Oy:n toiminnan siirtäminen Eventum Lahti Oy:lle ei tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tuo ratkaisua tilanteeseen. Vaarana on, että sijoitetut pääomat menetetään jälleen muutaman vuoden kuluessa, jos toimintakonsepti jatkuu ennallaan ja jos kaupungin vuokra- tai toimintatuki ei ole mahdollista. Tarkastuslautakunta suosittelee, että selvitetään miten yleishyödyllinen taide- ja kulttuuritoiminta sekä markkinaehtoinen liiketoiminta ovat kirjanpidollisesti eriytettävissä yhtiön toiminnassa siten, että kaupungin toimintatuki yhtiölle olisi edelleen mahdollista.

1.3 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan tehtävissä korostuu kaupungin toimintojen, toimintatapojen sekä palvelujen järjestämisen **tarkoituksenmukaisuuden arviointi**. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta on kunnanhallituksen ohella kunnan toinen lakisääteinen toimielin. Sen tulee antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomus. Tarkastuslautakunnan kuntalain mukaiset tehtävät on esitetty jäljempänä olevassa kaaviossa:

Lahdessa tarkastuslautakuntaan kuuluu 13 jäsentä. Tarkastuslautakunta on asettanut keskuudestaan kaksi jaostoa. Niiden tehtävänä on lautakunnan lisäksi suorittaa arviointikäyntejä kaupungin yksiköissä ja tytäryhtiöissä.

Tarkastustoimisto valmistelee tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat, avustaa lautakuntaa arviointitehtävissä sekä tekee tarvittavia toiminnan ja talouden tarkastuksia. Tarkastustoimiston palveluksessa olivat vuoden 2023 aikana tarkastusjohtaja Reijo Ollikka sekä tarkastaja Maija Hyppölä.

Kaupunginvaltuusto on valinnut tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 1.8.2021–31.5.2025 seuraavat 13 varsinaista jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä.

Varsinainen jäsen

Hannu Rahkonen, puheenjohtaja
 Oskari Päätalo, varapuheenjohtaja
 Ville-Veikko Elomaa
 Juha-Pekka Forsman
 Raimo Kiljunen
 Johanna Tuliainen
 Lasse Koskinen
 Seppo Koskinen
 Pauliina Palo

Mona Pyykkönen
 Sinikka Ruuska

Kaarina Suhonen
 Ulla Vaara

Henkilökohtainen varajäsen

Lassi Mertaranta
 Tomi Korpi
 Jukka Pietiläinen
 Eero Seesvaara
 Tero Voutilainen
 Hilla S. Kakko *)
 Jari Vanhanen
 Antti Toijanaho
 Katariina Broman (13.11.2023 saakka)
 Kirsti Vaara (13.11.2023 alkaen)
 Heidi Huldén
 Satu Lehtola (12.6.2023 saakka)
 Saara Honkanen (12.6.2023 alkaen)
 Laura Rautiainen
 Virpi Sorsa

*) Hilla S. Kakko ei ole tällä hetkellä vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan kuntalain 75 §, 1 mom. 4 kohdan mukaan, koska hän on määräaikaisessa palvelussuhteessa Lahden kaupunkiin.

Kuvassa, vasemmalta: tarkastusjohtaja Reijo Ollikka, jäsenet Seppo Koskinen, Mona Pyykkönen Ville-Veikko Elomaa, Sinikka Ruuska, Raimo Kiljunen ja Kaarina Suhonen, puheenjohtaja Hannu Rahkonen, jäsenet Juha-Pekka Forsman, Ulla vaara, Lasse Koskinen, Johanna Tuliainen ja Pauliina Palo, tarkastaja Maija Hyppölä ja varajäsen Tomi Korpi. Kuvasta puuttuu varapuheenjohtaja Oskari Päätalo.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut työohjelmansa mukaisesti arviointikokouksiin seitsemän kertaa ja kumpikin lautakunnan jaostoista viisi kertaa. Lisäksi lautakunta on kokoontunut vuoden 2024 keväällä arviointikertomusta valmistellessaan kuusi kertaa. Arviointikertomuksen laadinnan yhteydessä KOKO Lahti Oy:n toimitusjohtaja Kimmo Kivisilta ja hallituksen puheenjohtaja Sari Niinistö olivat lautakunnan kuultavana 20.2.2024. Uusi kaupunginjohtaja Niko Kyyräinen oli kutsuttu lautakunnan 12.3.2024 kokoukseen esittäytymään ja selvittämään ajankohtaisia valmistelussa olevia asioita.

Lautakunnan ja sen jaostojen kokouksissa esiin tulleita asioita on selvitetty arviointikertomuksen eri kohdissa. Tämän lisäksi on arviointikokouksissa esiin tulleita havaintoja koottu tiivistetysti jäljempänä lautakunnan ja jaostojen kokoustietojen yhteyteen. Lautakunta ja jaostot ovat vuoden 2023 toiminnan arvioimiseksi pitäneet kokouksia seuraavasti:

Tarkastuslautakunta

6.6.2023	Tilintarkastuksen 2024 kilpailutuksen valmistelu
22.8.2023	Lahden Talot Oy
19.9.2023	Kaupungin taloustilanne ja talousarvion 2024 laadinta
11.10.2023	Perusopetus
10.11.2023	Maa- ja asuntopolitiikka
12.12.2023	Palvelutori / Lahti-Piste, työllisyyden kuntakokeilu
23.1.2024	Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyö

Tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen kokouksista laadituista pöytäkirjoista on tiivistelmät jäljempänä. Tiivistelmäkohtiin on lisätty korostetulla tekstillä kokouksen jälkeen asiassa tapahtunutta kehitystä tai täsmentyneitä tunnuslukuja.

YHTEENVETO LAUTAKUNNAN YHTEISISSÄ KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA ASIOISTA

Lahden Talot Oy

- Lahden Talot Oy:n toiminta-ajatus oli alun perin kohtuuhintaisen vuokra-asumisen mahdollistaminen kaupunkilaisille. Nyt hyväksytyn omistajastrategian mukaan yhtiön kehittämistavoitteena on vapaarahoitteen asuntokannan osuuden kasvattaminen osingonjaon mahdollistajana.
- Lahden Asunnot Oy on viime vuosina hakenut useille kohteille vapautuksia ARA-rajoituksista ja myynyt näitä kohteita yksityiselle sektorille. Asuntojen vapauttaminen ja myynti vaikuttavat osaltaan Lahden asuntomarkkinoihin lisäämällä yksityisten vuokra-asuntojen määrää.

Kaupungin taloustilanne ja vuoden 2024 talousarvion laadinta

- Tilinpäätös on ollut säännönmukaisesti parempi valtuustolle valmisteltuun talousarvioon nähden. Tilivuoden aikana annetut tulostenusteet ovat niin ikään olleet varovaisia lopulliseen toteumaan nähden.
- Taloussuunnitelmakaudella 2024–2026 varaudutaan vähintään 130 milj. euron alijäämään. Talouden tasapaino-ohjelman tavoitteena on tasapainottaa taloutta 50 milj. eurolla vuosien 2024–2027 aikana. **Vuoden 2024 talousarviossa taloussuunnitelmakauden 2024–2026 alijäämä on 135,4 milj. euroa. Uusimpien ennusteiden mukaan taloussuunnitelmakauden alijäämä tulee kasvamaan jopa 170 milj. euroon.**

- Lahden kaupungin ja Provincia Oy:n välinen palvelusopimus on uudistettu perusteellisesti. Vastuunjakotaulukot on käyty läpi. Tikettijärjestelmällä pyritään varmistamaan, että kaikki toimeksiannot hoidetaan. Vuoden 2022 tilinpäätös jouduttiin uusimaan unohtuneen kirjauksen vuoksi.

Perusopetus

- Palveluverkkotarkastelua toteutetaan jatkuvan tarkastelun periaatteella. Tarkastelussa ovat mukana laajasti kaupungin eri toimijat, kuten varhaiskasvatus, perusopetus, nuorisopalvelut, kaavasuunnittelu, maankäyttö ja tilakeskus. Toimitila- ja henkilöstötarpeita tarkastellaan uusimpien oppilasennusteiden perusteella.
- Lahden kaupungin perusopetus tekee yhteistyötä muiden kuntien kanssa. Kuntarajat ylittävän yhteistyön lisäämistä selvitetään edelleen.
- Perusopetuksen johtamisjärjestelmän rakennetta on uudistettu vuonna 2023. Uudessa organisaatiossa on neljä toiminta-aluetta, joilla kullakin on oma palvelupäällikkö.
- Opiskeluhuollon siirtyminen hyvinvointialueen organisaatioon on sujunut ongelmitta. Lahden kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma sisältää suunnitelmat kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle sekä oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta, häirinnältä ja syrjinnältä.

Maa- ja asuntopoliittikka

- Kaupunginvaltuusto hyväksyi 4.9.2023 Lahden kaupungin asunto- ja maapoliittiset linjaukset 2023–2028. Asunto- ja maapoliittinen ohjelma on laatuaan ensimmäinen ja sen laatimisessa on pyritty liittämään asunto- ja maapoliittikan linjaukset vahvemmin osaksi kaupungin strategiaa ja yleiskaavatyötä sekä kirjaamaan nykyisiä menettelytapoja. Asunto- ja maapoliittiset linjaukset laaditaan MAL-kausien mittaisiksi.
- Lahden kaupungin strategiassa on tavoitteena 0,5 prosentin vuosittainen väestönkasvu. Lautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on haasteellinen, koska mm. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Lahden kaupungin väestö tulee vähenemään.
- Kaupunki omistaa maapinta-alastaan noin 24 prosenttia. Tavoitteena on omistaa vähintään viiden vuoden raakamaavaranto. Tällä hetkellä kaupungilla on määrällisesti riittävä raakamaavaranto, joka ei kuitenkaan kaikilta osin sijoitu kysyntää vastaavasti.
- Pippon alueen esirakentamista tehtiin kiireellä, jotta pysyttiin sopimuksen mukaisessa aikataulussa. Työn johtoon hankittiin konsulttiapua suorahankinnoilla ilman asianmukaista kilpailutusta. Esirakentamista kiirehdistettiin itse asiassa turhaan, kun alueelle tulijoiden investointipäätökset ovat lykkääntyneet.

Palvelutori / Lahti-Piste, työllisyyden kuntakokeilu

- Palvelutorilla on asioinut vuoden 2023 marraskuun loppuun mennessä 358 148 asiakasta (vuonna 2022 asiakkaita 285 200), keskimäärin 8 140 asiakasta viikossa. Tapahtumia palvelutorilla on ollut vuonna 2023 yhteensä 1 242 kpl, kokoustilojen käyttökertoja on ollut yhteensä 2 033 kpl. Palvelutorilla on 137 työntekijää.
- Palvelutorin tilavuokra on 844 000 euroa vuodessa. Vuokrassa maksetaan myös palvelutorin tilojen rakentamiskustannuksia. Tämän lisäksi kalusteista ja IT-laitteista maksetaan vuokraa 322 000 euroa vuodessa.
- Lahti on ollut vuonna 2023 maaliskuusta lokakuuhun 12 suurimman kaupungin vertailussa ykkössijalla sekä kokonais- että nuorisotyöttömyyden vähentymistä verrattaessa. Aktivointiasteen nostossa Lahti on ollut myös kaupunkien vertailussa kärkisijoilla. **Nuorisotyöttömyys on kääntynyt Lahdessa taas nousuun viime aikojen hyvän kehityksen jälkeen.**
- Lokakuussa 2023 työttömyysaste oli Lahdessa 12,9 prosenttia, nuorisotyöttömyysaste 13,3 prosenttia, pitkäaikaistyöttömyysaste 33,2 prosenttia ja rakennetyöttömyysaste 63,3 prosenttia. Noin 10 prosenttia työttömistä on rakennetyöttömiä. Yli 1000 päivää työttömänä olleista 40 prosenttia on yli 55 vuotta täyttäneitä.
- Lahti maksaa työmarkkinatuen kuntaosuutta keskimäärin 1,6 miljoonaa euroa kuukausittain.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyö

- Hyvinvointialuelaki sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä velvoittavat kuntia ja hyvinvointialueita yhteistyöhön. Hyvinvointialueen ja kaupungin tarkastuslautakunnat koontuivat ensimmäistä kertaa yhteiseen kokoukseen keskustelemaan mm. hyvinvointialueen ja kaupungin tehtävien yhdyspinnoista. Tarkastuslautakuntien tehtävät niin hyvinvointialueella kuin kaupungilla ovat pitkälti samanlaiset.
- Hyvinvointialueen hallintosäännön mukaan aluehallitus asettaa yhdyspintaneuvottelukunnan, jonka tehtävänä on edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja yhdyspintatyöhön liittyvää yhteistyötä alueella.
- Hyvinvointialueella on Hyte- ja yhdyspintatyön yksikkö, jossa on 14 asiantuntijaa. Keskeisiä yhdyspintoja on kartoitettu 16 kpl ja hyvinvointialue on vahvistanut niille yhteyshenkilöt. Hyvinvointialue on lähettänyt kunnille pyynnöt yhteyshenkilöiden vahvistamisesta.
- Hyvinvointialueella on tulossa arvion mukaan noin 40 milj. euron alijäämä vuonna 2023. Vuodelle 2024 on ennakoitu 33 milj. euroa alijäämää. **Hyvinvointialueen vuoden 2023 tilinpäätöksessä alijäämä oli lopulta 45,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 voimassa olevan talousarvion alijäämä on 33,6 miljoonaa euroa.**

Lautakunnan 1. jaosto: arviointialueena konsernihallinto sekä kaupunkiympäristön palvelualue

Hannu Rahkonen (pj.), Juha-Pekka Forsman, Lasse Koskinen, Seppo Koskinen, Mona Pyykkönen, Kaarina Suhonen, Ulla Vaara

15.8.2023	Kaupungin metsät
21.9.2023	Omistajaohjauspalvelut
17.10.2023	Yleisten alueiden kunnossapito
14.11.2023	Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy
5.12.2023	Elinvoimapaalvelut

Tarkastuslautakunnan 1. jaosto metsäkatselmuksessa Renko-mäessä, kohteena kirjanpaina- ja tuhojen vuoksi tehty pienimuotoinen avohakkuu.

YHTEENVETO 1. JAOSTON KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA ASIOISTA

Kaupungin metsät

- Metsiä hoidetaan erityisesti virkistys- ja luonnonhoidon arvojen näkökulmasta.
- Metsien hoitotoimet ovat moninaisia ja tunteita herättäviä, vastakkain ovat kaupunkilaisten vaihtelevat näkemykset ja toiveet sekä talouden realiteetit.
- Resurssit ovat vähäiset. Saadun selvityksen perusteella verrokkikaupungeissa on omaa tuotantoa. Esim. Helsingissä on 30 hengen risupartio ympäristön siistimistöihin.
- Puistoalueiden tulisi olla sellaisessa kunnossa, että siellä voidaan liikkua. Kaatuneet puut on poistettava myös luonnonsuojelun alueiden luontopoluilta.
- Kirjanpainajatuokkahuoihin on suhtauduttava vakavasti ja tarvittaessa pitää voida tehdä pieniä avohakkuita tuhojen laajenemisen ehkäisemiseksi.
- Risupartion perustamista Lahteen esim. työllistämistöinä on selvitettävä tarkemmin. Samoin tulisi tukea kaupunkilaisten omatoimista ympäristön siistimistä.

Omistajaohjauspalvelut

- Hallintosäännössä on kaupunginhallituksen tehtäviä delegoitu sen alaisuudessa toimiville elinvoima- ja työllisyysjaostolle sekä konserni- ja tilajaostolle. Työnjako on sinällään toimiva. Arviointikeskustelua kuitenkin käytiin siitä, onko hallintomalli demokratian näkökulmasta paras ratkaisu.
- Kaupunginhallituksen puheenjohtajan rooli konserni- ja tilajaoston jäsenenä on kaksijakoinen, kun hän voi hallintosäännön perusteella käyttää kaupunginhallituksen puheenjohtajan otto-oikeutta jaoston päätöksiin.
- Yhtiöiden omistajastrategiat päätetään konserni- ja tilajaostossa. Omistajastrategioiden yhteenveto tulisi valtuutettujen tiedonsaannin kannalta vähintään merkitä tiedoksi kaupunginvaltuustossa.
- Yhtiörakenteen tiivistäminen on ollut usein esillä vuosien varrella, mutta esityksiä ja päätöksiä ei juurikaan ole tehty. Konsernirakenteen tarkoituksenmukaisuudesta voitaisiin teettää selvitys ulkopuolisella konsultilla. **Lahten kaupunki kilpailutti marras-joulukuussa 2023 konsernirakenteen selvittämistä koskevien asiantuntijapalveluiden hankinnan. Asiantuntijapalvelut muiden yritysjärjestelyjen tueksi (lukuun ottamatta Lahti Energia Oy:tä) tilattiin KPMG Oy:ltä ja selvitystyö on tehty kevään 2024 aikana.**

Yleisten alueiden kunnossapito

- Kaupungin keskustassa jalkakäytävien hoito on yleensä taloyhtiöiden vastuulla. Hoitotaso vaihtelee kadun varrella suuresti, kun kiinteistökohtainen huoltoyhtiö vaihtuu. Väyliä käyttävät kaupunkilaiset eivät ole selvillä, kenelle hoito milloinkin kuuluu.
- E-palauttejärjestelmä toimii ja sitä on syytä käyttää. Tieto ajoratojen ja kevyenliikenteen väylien hoitotarpeesta menee suoraan alueurakoitsijoille.
- Lahdessa hoidonjohtourakkasopimuksiin sisältyy säärisikin huomioiva tuloksentasausmekanismi. Riskin jakamista on katsottu perustelluksi käyttää.
- Sataman lakkiongelman haetaan edelleen ratkaisuja. Tekninen tarkastelu esim. aallonmurtajan rakenteellisesta muuttamisesta on käynnissä.
- Esitettiin ajatus keväisin ja syksyisin järjestettävästä "risumyrskystä", jolloin talkoilla ja vapaaehtoistyöllä kerätty lehti- ja risukasat kerättäisiin tiettyinä ajankohtana pois kaupungin/urakoitsijoiden toimesta. Myös koululaisten kevätsiivous tulisi saada palautettua käytäntöön.
- Uudet esitetyt innovaatiot kadunpidossa (mm. urakointikoneiden liikkumisesta verkkoon reaaliaikaista dataa) ovat kannatettavia, kunhan ne vaan saadaan toimimaan.

Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy

- Kuntaomisteinen yhtiö on menestynyt hyvin kilpailulla toimialalla. Toiminnasta on vuosien varrella saatu useita diplomeja ja palkintoja. Toimitusjohtaja on ollut sama yhtiön perustamisesta lähtien.
- Yhtiö on osallistunut työllistämistoimiin ja niissä on saatujen kokemusten perusteella onnistuttu varsin hyvin.
- Lisäksi Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy on ollut eturintamassa automaation, kuten esim. siivousrobottien käyttöönotossa.
- Kokouksessa tuli esiin, että Provincia Oy lopettaa kaupungin tytäryhtiöiden kirjanpidon. Syynä on kirjanpito-ohjelman vaihtuminen ja Provincia Oy:n keskittyminen suuriin kunta-asiakkaisiin.

Elinvoimapalvelut

- Elinvoimapalvelujen toimintakenttä on hyvin monitahoinen ja toiminnan vaikuttavuutta on vaikea mitata. Joitakin mittareita kuitenkin löytyy, kuten esim. kaupungin sijoitus yrityskyselyissä. Viimeaikainen hyvä kehitys on kuitenkin monen tekijän summa.
- Korkeakoulutoiminnan kehitys on ilahduttavaa, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyö toimii saatujen selvitysten mukaan hyvin.
- Lahden kaupungin korkeakouluille maksama tuki on tällä hetkellä epäsuhtainen. LUT-yliopiston ohella lähes samaa kaupungin tukea saavan Helsingin Yliopiston toiminta Lahdessa on supistunut aiemmasta. Tuki Helsingin Yliopistolle on kuitenkin pidetty ennallaan.
- Korkeakoulujen ohella ei tule unohtaa Koulutuskeskus Salpauksen merkitystä alueen yritysten perustyöntekijöiden kouluttajana.
- Lahti on panostanut kansainvälisten tapahtumien saamiseen, kuten mm. Ironman MM-kilpailuihin. Tämä on näkyvyyden ja kaupungin imagon kannalta hyvä asia.
- Olisi tärkeää olla pitkäjänteinen suunnitelma myös vuosittaisten pienempien tapahtumien jatkuvuuden turvaamiseksi. Esimerkkinä otettiin esiin Historiapäivien järjestämisen mahdollinen loppuminen Lahdessa, kun ulkopuolinen tukirahoitus on hiipunut. Tämä olisi hyvin valitettava asia.

Lautakunnan 2. jaosto: arviointialueena sivistyksen palvelualue

Oskari Päätalo (pj.), Ville-Veikko Elomaa, Raimo Kiljunen, Pauliina Palo, Sinikka Ruuska, Johanna Tuliainen

17.8.2023	Sivistyksen palvelualueen ajankohtaiset
20.9.2023	Kulttuuripalvelut
18.10.2023	Nuorisopalvelut, nuorisotyö kouluissa
6.11.2023	Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön työhyvinvointi ja työturvallisuus
13.12.2023	Osallisuus ja hyvinvointi

YHTEENVETO 2. JAOSTON KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA ASIOISTA

Sivistyksen palvelualueen ajankohtaiset

- Sivistyslautakunnan sekä hyvinvointi ja vapaa-ajan lautakunnan puheenjohtajien näkemysten mukaan kaupunginhallitus ei hyödynnä asiantuntijalautakuntia riittävästi päätöksenteossa.
- Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan toiminta ei ole vielä vakiintunut.

Kulttuuripalvelut

- Kulttuuripalvelujen tuottaminen on kaupungin lakisääteistä toimintaa. Sen lisäksi se on tärkeää toimintaa asukkaiden hyvinvoinnin ja kaupungin elinvoiman kannalta.
- Lasten kulttuurin edistäminen esim. kulttuurikeskus Efektin ja Taidetestaajat-hankkeen avulla on tärkeää toimintaa.
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa ei ole vielä kovin toimivaa ja sitä tulee kehittää jatkossa.
- Kaupungin strategian tavoite koskien kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimista ei ole toteutunut. Kaupunginvaltuuston asettaman strategian mukaista kulttuurihyvinvointisuunnitelmadokumentin laatimista ei ole kulttuuripalveluissa aloitettu/edistetty. Kaksi aiheeseen liittyvää ja tarpeeseen vastaavaa opinnäytetyötä on kuitenkin tekeillä. Jaosto suositti, että suunnitelman laatiminen aloitetaan välittömästi.

Nuorisopalvelut, nuorisotyö kouluissa

- Nuorisopalvelujen hallinnoimaa Naumi-Isorannan leirikeskusta on oikeus käyttää myös muilla kaupungin yksiköillä. Kokouksessa nousi esiin, että esim. peruskouluista vain osa käyttää leirikeskusta hyödyksi omassa toiminnassaan.
- Nuorisopalvelut tiedottaa toiminnastaan koulujen tiedotuskanavien kautta. Kaikille kouluille menee tieto nuorisopalvelujen toiminnasta. Osa kouluista tiedottaa niistä Wilman kautta oppilaille ja osa ei. Näin ollen tieto nuorisopalvelujen toiminnasta ei tavoita kaikkia lahtelaisia nuoria.
- Uusi keskustaan tuleva nuorisotila todettiin tarpeelliseksi. Toivottavasti nuoret löytävät uudet tilat.
- Ohjaamon ja työ- ja valmennuspalvelujen yhdyspintaa nuorisopalvelujen ja työllisyyspalvelujen välillä ei enää ole.
- Jengiytymisen ehkäisy -projekti on vasta alussa ja jaosto jää mielenkiinnolla seuraamaan sen etenemistä.
- Yhteistyö ankkuripoliisin kanssa: jaosto pitää harmillisena, että poliisin taholla toimijoiden vaihtuvuus on suurta. Nuoret tarvitsevat tuekseen tuttuja ja luotettavia aikuisia.
- Nuorisopalvelujen toiminta on resursseihin nähden pääosin tehokasta ja aikaansaavaa toimintaa.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön työhyvinvointi ja työturvallisuus

- Varhaiskasvatuksen terveysperusteiset poissaolot ovat huolestuttavan suuret.
- Henkilökunnalla tulee olla riittävä koulutus/lisäkoulutus siihen, että he pystyvät toimimaan kouluissa ja päiväkodeissa vastaantulevissa tilanteissa, esim. haastavan tai väkivaltaisen lapsen / nuoren kohtaamisessa.
- Palveluverkon uudistamisen seurauksena osalla esihenkilöistä on liian paljon alaisia, mikä saattaa johtaa siihen, että työntekijät eivät saa tarvittavaa tukea esihenkilöltä.
- Riittämätön oppimisen ja koulunkäynnin tuki kuormittaa opettajia paljon.
- Toistuviin väkivaltatapauksiin pitää pystyä puuttumaan ja pitää puuttua. Ulkoisia toimijoita, kuten ankkuritiimiä tulee käyttää apuna. Yhtenäinen, kaupunkitasoinen ohjeistus tulee olla ja se tulee jalkauttaa kaikkiin yksiköihin.

- Kaikista vaara- ja uhkatilanteista tulee tehdä ilmoitukset. On tärkeää, että kaikki tapahtumat kirjataan ja saatetaan työnantajan tietoon.
- Opettajien työhyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta olisi tärkeää, että työnantaja seuraisi työn määrää sekä työn kuormittavuutta ja työssä jaksamista.
- Opettajien työhyvinvointi- ja työturvallisuuskysymykset kytkeytyvät muihin laajempiin yhteiskunnallisiin kehityskuluihin, kuten nuorten mielenterveysongelmiin.

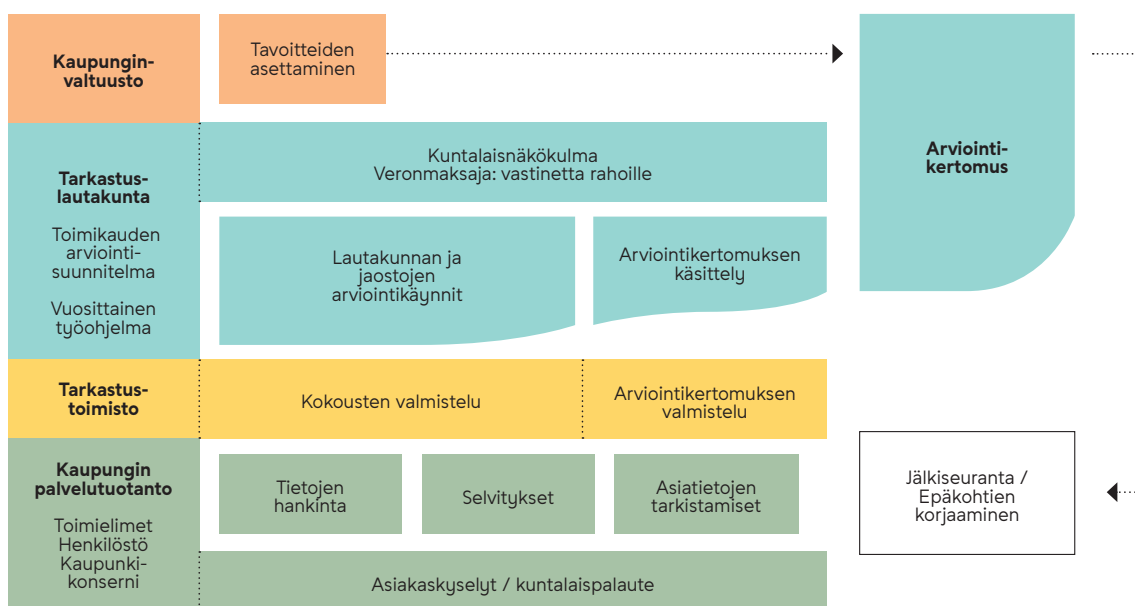
Osallisuus ja hyvinvointi

- Palveluyksiköllä on laaja tehtäväkenttä. Osallisuus ja hyvinvointi ovat sidoksissa kaikkien kaupungin toimintaan.
- Yhteistyö kaupungin yksiköiden kanssa, osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksiköllä on pienet resurssit koordinoitiin.
- Hyvinvointisuunnitelman tulisi olla isommassa roolissa päätöksentekoa. Hyvinvointisuunnitelmaa ja sen raportointia tulisi avata päättäjille paremmin, esim. dokumenttien esittely valtuustoinfossa.
- Hyvinvoinnin edistämistä tehdään yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Jaosto jäi pohtimaan, onko kaupungin ja hyvinvointialueen välillä selkeät roolit ja vastuut hyvinvoinnin edistämässä, onko selkeää rajanvetoa olemassa ja onko se edes mahdollista.

Tarkastuslautakunnan jäsenten arviointikertomuksen laadintaa koskevat esteellisyydet on esitetty liitteessä 1.

Arviointikertomuksessa korostuvat lautakunnassa ja jaostoissa käsitellyt asiat, koska tarkastusresurssit eivät riitä kaikkien kaupungin toimintojen vuosittaiseen arviointiin. **Arviointikertomuksessa ei ole erikseen selostettu niiden tavoitteiden toteutumista, joista toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ovat tarkastuslautakunnan arvion mukaan riittäviä.**

ARVIINTIPROSESSI LAHDESSA

1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tarkastuslautakunnan tehtäviin tuli edellisen valtuustokauden alusta lukien valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa, kunnanjohtajaa, pormestaria ja apulaispormestaria sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

Lahdessa sidonnaisuuksista on ilmoitettu hyvin. Sidonnaisuusilmoitus on saatu kaikilta ilmoitusvelvollisilta luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta. Heitä oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 83 henkilöä. Valtuusto on merkinnyt keväällä ja syksyllä tiedoksi yhteenvedon sidonnaisuusilmoituksista.

1.5 Tilintarkastaja ja Lahti konsernin tilintarkastus

Tilintarkastajan on tarkastettava kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Mainitut tehtävät liittyvät **laillisuusvalvontaan**. Tilintarkastajan tulee noudattaa valtuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lahden kaupungin hallintosäännön ulkoista tarkastusta koskevien erillissääntöjen 2 §:n mukaan tarkastuslautakunta hyväksyy suunnitelman konserniyhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä sekä nimeää ehdokkaat näiden sekä muiden yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastajiksi, milloin kaupungilla on tällainen nimeämisoikeus.

Tilintarkastuksen kilpailutuksen osalta suunnitelma konserniyhteisöjen ja -säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä tarkoittaa lähinnä konserniyhteisöjen ja -säätiöiden tilintarkastuspäivien määrää ja toimikaudesta päättämistä. Kuntalain 122 §:n 2 momentin mukaan kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Lahden kaupungin vuosien 2021–2023 tilintarkastusyhteisönä on toiminut TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy ja vastuullisena tilintarkastajana JHT, HT Jukka Vuorio.

Tarkastuslautakunta päätti 6.6.2023, ettei Lahti-konsernin tilintarkastuspalveluissa käytetä TALVEA:n kanssa tehdyssä hankintasopimuksessa olevaa optiomahdollisuutta vuosien 2024–2026 tilintarkastuksen osalta. Tarkastuslautakunta kilpailutti Lahti-konsernin tilintarkastuspalvelut loppuvuodesta 2023. Tarjouskilpailun pohjalta kaupunginvaltuusto päätti 29.1.2024 tarkastuslautakunnan esityksestä, että Lahden kaupungin vuosien 2024–2026 tilintarkastajaksi valitaan BDO Audiator Oy ja vastuulliseksi tilintarkastajaksi JHT, HT Minna Ainasvuori. Tarkastuslautakunta nimesi 20.2.2024 BDO Oy:n tilintarkastajaehdokkaat konserniyhteisöihin.

Tarjouspyynnössä kaupungin tilintarkastuspäivien määräksi arvioitiin 85 päivää vuodessa (aiemmin 60 päivää) ja konserniyhteisöjen tilintarkastuspäivien määräksi yhteensä 128 päivää (aiemmin 94 päivää). Tilintarkastuspäivien määrää lisättiin, jotta riittävä tilintarkastus voidaan suorittaa lain ja säädösten mukaisesti.

1.6 Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskien hallinta

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että:

- kaupungin toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan
- omaisuus ja voimavarat turvataan.

Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakona, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana, osaamisena ja väärinkäytösten ehkäisynä.

Kaupungin toimintakertomukseen kuuluva sisäisen valvonnan selonteko perustuu konsernihallinnon, palvelualueiden ja taseyksiköiden kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiin havaintoihin.

”Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa” -asiakirja oli vanhentunut (kaupunginhallitus 20.1.2014). Organisaatiossa ja lainsäädännössä oli tapahtunut useita muutoksia, joten ohjeistusta oli tarpeen ajantasaistaa. Tähän oli myös kaupungin tilintarkastaja kiinnittänyt huomiota. Ohjeistus on päivitetty vuonna 2022. Päätöksessä todetaan, että jatkossa ohje tuodaan kaupunginhallituksen käsittelyyn vähintään valtuustokausittain tai, kun kaupungin toiminnassa tapahtuu sellaisia rakenteellisia muutoksia, jotka edellyttävät ohjeen päivittämistä.

1.6.1 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii kaupunginjohtajan alaisuudessa. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on tukea kaupungin johtoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa. Sen tehtävänä on arvioida hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja tehokkuutta sekä tukea organisaatiota sen arvojen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Sisäisen tarkastuksen palvelut on vuodesta 2022 hankittu ostopalveluna BDO Oy:ltä vuoden 2023 loppuun saakka.

Kaupunginhallitus hyväksyi 4.12.2023 sisäisen tarkastuksen päivitetyn toimintasäännön, jonka mukaan *”Sisäinen tarkastus voidaan järjestää kaupungin omana toimintana, ostopalveluna tai näiden yhdistelmänä. Kaupunginjohtaja päättää järjestämistavasta.”*

Sisäisen tarkastuksen kilpailuttaminen on suunniteltu tehtäväksi alkuvuodesta 2024. Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2022 arviointikertomuksessaan että *”Mikäli sisäinen tarkastus päätetään hankkia jatkossakin ulkoisena palveluna, tulee sen hankinnassa ottaa huomioon myös ulkoinen tarkastus ja tilintarkastusyhteisöjen riippumattomuus sekä mahdollinen esteellisyys toimia samaan aikaan Lahden kaupungin sekä sisäisenä että ulkoisena tarkastajana.”*

1.6.2 Ilmoituskanava

Lahdessa otettiin käyttöön väärinkäytösten ilmoituskanava joulukuussa 2021. Ilmoituskanavan käyttöönotto perustuu EU:n Whistleblower-direktiiviin sekä kansalliseen ilmoittajansuojelulakiin, joka tuli voimaan vuoden 2023 alusta.

Ilmoituskanavan kautta voi ilmoittaa Lahden kaupungin toimintaan liittyvästä väärinkäytösepäilystä tai toiminnasta, joka ei noudata kaupungin eettisiä periaatteita. Ilmoituksen voi tehdä Lahden kaupungin nykyinen tai entinen työntekijä, työnhakija, luottamushenkilö tai yhteistyökumppani. Ilmoituksen voi tehdä omalla nimellä tai täysin anonyymisti. Epäilysten tueksi ei tarvitse olla todistei-

ta, mutta ilmoitukset pitää tehdä hyvässä uskossa. Ilmoituskanava on tarkoitettu ainoastaan väärinkäyttösepäilyistä (esim. eturistiriidat, lahjonta, ihmisoikeusrikkomukset, kilpailulainsäädäntöä vastaan tehdyt rikkomukset, taloudelliset väärinkäytökset sekä syrjinnän ja ahdistelun muodot) ilmoittamiseen. Kaikkiin vilpittömässä mielessä tehtyihin väärinkäytösilmoituksiin suhtaudutaan vakavasti.

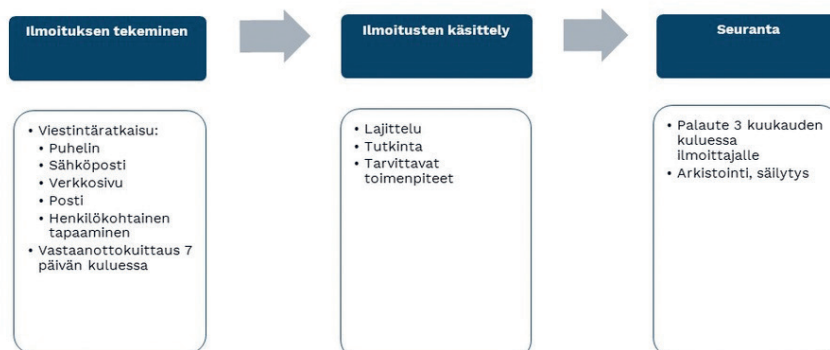
Ilmoituksia käsittelevään ryhmään on aiemmin kuulunut kolme henkilöä: kaksi lakimiestä sekä henkilöstöpalvelujen edustaja. Tarkastuslautakunta lausui vuoden 2022 arviointikertomuksessa seuraavaa. *”Tarkastuslautakunnan mielestä riippumattomuuden turvaamiseksi ryhmään tulisi nimetä edustaja myös tarkastustoimistosta, joka toimii tarkastuslautakunnan alaisuudessa ja on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumaton yksikkö.”* Keväällä 2024 ryhmään on nimetty tarkastustoimen edustajaksi tarkastaja Maija Hyppölä.

Kaupungin ilmoituskanavan kautta on tullut kahden vuoden aikana neljä ilmoitusta, joista kaksi ei koskenut direktiivin tarkoittamaa ilmoitusta. Kaksi muuta ilmoitusta käsiteltiin luottamuksellisesti ja sovitun prosessin mukaisesti. Väärinkäytöksiä näiden osalta ei todettu tapahtuneen. Kaupunkikonsernin yli 50 työntekijää työllistävissä yhtiöissä Lahti Energia Oy:ssä, Lahti Aqua Oy:ssä. Päijät-Hämeen laitoshuoltopalvelut Oy:ssä ja Päijät-Hämeen ateriapalvelut Oy:ssä ei tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan ole tullut ilmoituskanavan kautta yhtään ilmoitusta väärinkäytöksistä vuonna 2023.

Tarkastuslautakunta arvioi vuoden 2022 arviointikertomuksessaan, että ”ilmoituskanavan käyttöönotto on jäänyt puutteelliseksi, siitä ei ole tiedotettu työntekijöille riittävästi ja ilmoituskanava on todella vaikeasti löydettävissä sekä kaupungin intrasta että internetsivuilta”. Lautakunnan mielestä hyvin vähäiset ilmoitusmäärät kertovat, joko siitä, ettei ilmoituskanavan käyttöä ole vielä kukaan omaksuttu, kynnys ilmoitusten tekemiseen on liian suuri, tai ilmoitettavia väärinkäytöksiä ei ole.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin henkilöstöä tiedotetaan aktiivisemmin ilmoituskanavan käyttömahdollisuudesta. Linkki ilmoituskanavaan tulee olla kaupungin intrasivulla helposti löydettävissä.

Sisäinen ilmoituskanava, ilmoitusprosessi

Vesivoimistelua Kivimaan uimahallissa

2

Arviointikertomus- havaintojen jälkiseuranta

2.1 Vuoden 2022 arviointikertomus

Vuoden 2022 arviointikertomus oli valtuuston käsittelyssä 12.6.2023. Valtuusto päätti tarkastuslautakunnan esityksen mukaisesti kehottaa kaupunginhallitusta ryhtymään toimenpiteisiin arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi ja jatkotoimenpiteiden toteuttamiseksi. Valtuusto merkitsi 4.9.2023 kaupunginhallituksen antaman selvityksen tiedoksi.

Selvitys kokonaisuudessaan: <https://lahti-prod.oncloudos.com//kokous/2023787-10.PDF>

Jäljempänä tarkastuslautakunnan arviot kaupunginhallituksen esittämistä selvityksistä.

2.1.1 Tiedonkulku kaupungin ja Provincia Oy:n välillä

Arviointikertomus 2022: miten varmistetaan, että tiedonkulku kaupungin ja taloushallinnon palveluista vastaavan Provincia Oy:n välillä toimii jatkossa paremmin.

Kaupunginhallituksen antaman selvityksen mukaan Lahden kaupungin talouspalvelut ja Provincia Oy ovat käynnistäneet tehostetut toimenpiteet, joilla varmistetaan tiedonkulkua. Palvelusopimuksessa määritetty vastuunjako täsmennetään syyskuun 2023 loppuun mennessä.

Kaupunki täsmentää tilinpäätökseen liittyviä päätöstekstejä niin, että ne ovat yksiselitteisiä. Lahden kaupungin ja Provincia Oy:n välisissä yhteistyötyöryhmien kokouksissa tullaan jatkossa aikaisempaa tarkemmin käsittelemään prosessien mukaisia ajankohtaisia asioita. Provincia Oy on ottanut käyttöön keväällä 2023 tikettijärjestelmän, jolla se pyrkii varmistamaan, että kaikki asiakkaan toimitamat tehtäväpyynnöt hoituvat sovitun aikataulun mukaisesti.

Vuoden 2022 tilinpäätös, kaupunginhallituskäsittely ja tilintarkastus jouduttiin uusimaan, kun kaupunginhallituksen tammikuussa 2023 päättämä 7,2 milj. euron suuruinen lainasäämisten alaskirjaus oli jäänyt tekemättä tilinpäätöstä laadittaessa. Virhe huomattiin kaupungin talouspalveluissa huhtikuussa 2023. Epäselväksi jäi, oliko kyse kaupungin puutteellisesta viestinnästä kirjanpitäjille vai Provincia Oy:n nohduksesta.

Tarkastuslautakunta tähdentää, ettei tällaisia tietokatkoja jatkossa enää saa tapahtua. Kaupungin ja Provincia Oy:n välistä tiedonkulkua ja yhteydenpitoa on saadun selvityksen mukaan nyt täsmennetty monella tapaa, jotta vuoden takainen nohdus jäisi viimeiseksi.

2.1.2 Konsernivalvonta

Arviointikertomus 2022: miten varmistetaan, että kaikkien kaupungin konserniyhteisöjen tilinpäätökset käsitellään ajallaan ja asianmukaisesti yhtiöiden hallinnossa.

Kaupunginhallitus toteaa vastauksessaan, että konserniyhteisöjen tilinpäätösten asianmukainen ja oikea-aikainen käsittely on yhteisöjen hallitusten vastuulla. Operatiivisesti siitä vastaa yhteisön operatiivinen johto, jota hallitus valvoo. Omistajaohjauksen tehtävä on tehdä konsernivalvontaa ja puuttua, kun puuttuttavaa on.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan konserniraportointia on perinteisesti tehty yhteistyössä Provincia Oy:n kanssa. Omistajaohjaus- ja talouspalvelut yhdessä Provincia Oy:n kanssa ovat havainneet, että talouden raportoinnin osalta prosessia tulee osin täsmentää. Omistajaohjaus- ja talouspalvelut ovat yhdessä Provincia Oy:n kanssa käynnistäneet keväällä 2023 prosessien määrittelytyön, jonka tarkoituksena oli avata kaikille osallisille keskeiset vastuut ja prosessin osien vastuuhenkilöt.

Konserniraportoinnin ohjeet uudistetaan syksyllä 2023. Uudet ohjeistukset ovat käytössä vuoden 2023 tilinpäätöksen raportointien yhteydessä. Ohjeistukset määrittävät konsernitilinpäätöksen laadintaan liittyvät tehtävät, vastuuhenkilöt ja aikataulut. Vastaavat ohjeistukset ovat käytössä myös osavuosisikatsausten ja talousarvion laadinnassa. Osana ohjeistusta määritetään vastuuhenkilöt, tehtävät ja keinot, joilla vastaavan kaltaiset virheet vältetään. Yhtiöiden hallitukset vastaavat, että konserniyhteisöjen tilinpäätökset käsitellään ajallaan ja asianmukaisesti. Tilinpäätösten aikataulujen ja asianmukaisen käsittelyn varmistamiseksi omistajaohjaus ottaa asian esiin yhtiöiden operatiivisen johdon ja hallituksen puheenjohtajien kanssa vuoden 2023 aikana ja varmistaa, että yhtiöt tietävät ajantasaiset aikataulut ja tehtävät.

Kaupunkikonserniin kuuluvan Kiinteistö Oy Lahden Siltavoudin tilinpäätökset olivat vuodesta 2020 lähtien jääneet asianmukaisesti allekirjoittamatta ja toimittamatta tilintarkastajalle. Tarkastuslautakunnan mielestä niin ao. yhtiön hallitus kuin konsernivalvonta olivat viivytelleet asian hoitamisessa. Vastuuhenkilöiden tehtävien ja aikataulujen täsmentäminen on välttämätöntä, jottei vastaavan kaltaista epäselvyyttä pääse toistumaan.

2.1.3 Hankintaprosessien lainmukaisuus ja riittävät resurssit

Arviointikertomus 2022: miten varmistetaan kaupungin hankintaprosessien lainmukaisuus ja riittävät resurssit.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan palvelualueilla on käytetty aikaisempaa enemmän ulkopuolista asiantuntijapalvelua haasteellisissa hankinnoissa, jotta voidaan paremmin varmistua niiden lainmukaisuudesta. Lakipalveluissa on lisätty hankintalainsäädännön tuntemusta niin, että kaksi lakimiestä on erikoistunut hankintalainsäädäntöön aikaisemman yhden lakimiehen sijasta. Mikäli hankintojen juridista oikeellisuutta lakipalvelujen tuella halutaan edelleen lisätä ja varmistaa, tulisi lakimiehen osallistua kriittisten hankintojen tekemiseen jo tarjouspyyntövaiheessa ja edelleen koko hankinnan ajan. Lakipalvelujen nykyisillä resursseilla ei ole tähän mahdollisuutta. Mikäli tältä osin halutaan parannuksia, tulisi lakipalveluiden resursseja lisätä yhdellä erityisesti hankintoihin keskittyvällä lakimiehellä.

Hankintapalvelut-yksikössä ohjataan palvelualueiden hankintoja strategisella tasolla tavoitteena hankintaohjelman tavoitteiden toteutuminen. Hankintapalvelujen resurssointia on päätetty vahvistaa kahdella hankinta-asiantuntijalla ja rekrytoinnit näiden osalta on käynnistetty. Asiantuntijat tulevat jatkossa tukemaan palvelualueita niiden hankinnoissa ja hankintojen kehittämisessä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että hankintapalveluihin on vuoden 2023 aikana rekrytoitu kaksi henkilöä, joista toinen palkattiin eläköityneen hankinta-asiamiehen tilalle. Kaupungin hankintapalveluissa on nykyisin kolme henkilöä; hankintapäällikkö, hankinta-asiantuntija ja hankintasihteeri. Erityisesti hankintoihin keskittävää tai erikoistunutta juristia ei kaupungin lakiyksikössä tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan ole.

Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan kaupungin hankintaprosessien hoitamiseen tarvittaisiin edelleen lisää osaamista ja tarvittaessa ostopalveluapua. Esimerkkinä mainittakoon vuoden 2023 marras-joulukuussa suoritettu konsulttipalvelujen kilpailutus, joka koski Lahti Energia Oy:n mahdollisen myynnin selvittämistä. Tarjouskilpailussa tarjousten pisteytysmenettely oli erikoinen ja jopa tarkoitushakuinen. Tästä enemmän kohdassa 5.2, tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot.

2.1.4 Sisäinen tarkastus

Arviointikertomus 2023: miten varmistetaan, että kaupungissa on toimiva ja riittävä sisäinen tarkastus.

Kaupunginhallituksen vastauksessa todetaan:

”Sisäinen tarkastus on kaupunginhallituksen ja ylimmän johdon riippumaton ja objektiivinen arviointi- ja konsulttitoiminto. Tarkastusta suorittavien tulee olla riippumattomia ja toiminnassaan objektiivisia. Tämä edellyttää, että sisäinen tarkastus on organisoitu siten, että se on suoraan kaupunginjohtajan alainen. Tämä on Lahdessa ja yleisesti nähty tärkeäksi tavaksi organisoitaessa toimintaa.

Sisäisen tarkastuksen suorittaminen edellyttää Lahden kokoisessa kaupungissa tarkastusta suorittavalta taholta laajaa osaamista, asiantuntemusta ja riittävää resurssointia. Tämä on haaste erityisesti silloin, jos käytettävissä on yhden henkilön työpanos. Ei voida kohtuudella edellyttää, että yhden henkilön erityisosaaminen kattaa kaikki Lahden kaupungin toiminta-alueet ja samalla kaikki sisäisen tarkastuksen keskeiset tarkastuskohteet. Käytettävissä olevien resurssien määrään liittyy ongelmia, jos käytettävissä on vain yksi tai kaksi tarkastajaa. Päällekkäisiä isoja tarkastuksia on vaikea toteuttaa samanaikaisesti. Toisaalta tarkastuskuorma ei välttämättä kohdistu yli ajan tasaisesti, jolloin hiljaisina aikoina ison tarkastustiimin hyödyntäminen jää alisuhteiseksi.

Kaupungin oman sisäisen tarkastajan siirryttyä vuoden 2022 alusta muihin tehtäviin, kaupunki on käyttänyt ulkopuolista tilintarkastustoimistoa BDO Auditor Oy:tä suorittamaan sisäisen tarkastuksen tehtäviä. Järjestelyn etuna on ollut asiantuntemuksen laaja-alaisuus sekä resurssien määrän joustaminen tarpeen mukaisesti. Ulkopuolisen toimijan käyttäminen edellyttää kuitenkin tarkempaa etukäteissuunnittelua tarkastustoimenpiteiden suuntaamisen osalta ja tämä ehkä nostaa vuoden aikana reagoitokykyä sellaisten tarkastuskohteiden osalta, jossa jonkin asian läpikäynti ”varmuuden vuoksi” muutoin koettaisiin hyödylliseksi toimenpiteeksi.”

Sisäisen tarkastuksen tilannetta on käsitelty edellä kohdassa 1.6.1 Sisäinen tarkastus.

Tarkastuslautakunta pitää edelleen parhaana vaihtoehtona sisäisen tarkastuksen järjestämistä kaupungin omana toimintana. Kaupungin sisäinen tarkastaja voisi tarvittaessa toimia myös sisäisen tarkastuksen ostopalvelujen tilaajana, silloin kun siihen ilmenee tarvetta. Tällainen järjestely on käytössä mm. Tampereen kaupungilla.

2.1.5 Taloudelliset riskit tapahtumatuotannossa

Arviointikertomus 2023: miten varmistetaan, että taloudelliset riskit ovat hallinnassa kaupungin osallistuessa muiden tahojen järjestämään tapahtumatuotantoon.

Kaupunginhallituksen vastauksessa todetaan, että Lahden kaupunki avustaa elinvoima- ja työllisyyspalvelujen kautta monenlaisia pieniä ja suurempia tapahtumia. Avustuksille on määritelty peruskriteerit, joita on tarkoitus kehittää edelleen osana tapahtumaohjelmaa.

Osana avustusprosessia selvitetään tapahtuman ja tapahtumatoimijan taustat ja edellytykset tuottaa tapahtuma. Erityistä huomiota kohdennetaan suur tapahtumiin. Suur tapahtumista tehdään jatkossa ennakkoon laaja riskikartoitus ja vaikuttavuusarviointit, joiden avulla pyritään huomioimaan laaja-alaisesti riskejä ja muita mahdollisia muuttujia, jotka saattavat vaikuttaa tapahtuman onnistumiseen ja kaupungin talouteen. Tapahtumalta vaaditaan ennakkoon tuotantosuunnitelma, budjetti, riskikartoitus ja markkinointisuunnitelma kaupungin nähtäväksi.

Taloudellisten riskien minimoimiseksi kaupunki tekee omaa osuuttaan koskevan budjettiarvion, joka käydään kaikkien asianosaisten tahojen kanssa läpi sisäisesti ja tarvittaessa myös konsernitasolla.

Tapahtumajärjestäjän kanssa tehdään yhteistyösopimus, joka käydään läpi kaikkien asianosaisten ja lakiasiantuntijoiden kanssa. Suur tapahtumavalmistelun edetessä talousseurantaa tehdään aktiivisesti ja haasteisiin pyritään reagoimaan ennakkoiden.

Tarkastuslautakunta viittasi kysymyksellään nimenomaan KymiRing Oy:n kolmeen kertaan peruttuihin MotoGP -osakilpailuihin ja siihen liittyen Lahti Events Oy:n riskeihin. Niitä koskevaa riskikartoitusta lautakunta piti vuoden 2022 arviointikertomuksessaan puutteellisena tai suorastaan virheellisenä. Kaupunginhallitus on vastannut kysymykseen yleisellä tasolla.

Tarkastuslautakunta yhtyy vastaukseen, että varsinkin suur tapahtumista on jatkossa tehtävä ennakkoon laaja riskikartoitus ja vaikuttavuusarviointi.

Lahden terveismetsä sijaitsee Salpausselän metsäisellä virkistysalueella Päijät-Hämeen keskussairaalan läheisyydessä.

3

Lahden strategia

3.1 Yleistä

Kuntastrategia on **valtuuston merkittävin ohjausväline kunnan johtamisessa**. Siinä päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntalakiä koskevan hallituksen esityksen (HE 268/2014) mukaan strategiassa tulee **aiempaa käytäntöä selvemmin ottaa huomioon kunnan taloudelliset realiteetit ja kehitysnäkymät. Kuntastrategian tulee ohjata kunnan taloussuunnittelua**. Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa, sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi päivitetyn kaupunkistrategian 14.3.2022. Lahden kaupungin visiona vuoteen 2030 on, että **”Lahti on tehty kestäväksi”**. Visio asettaa Lahdelle kunnianhimoisen tavoitteen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyyttä. Lahti pyrkii olemaan kestävästi elinvoimainen, kestävästi hyvinvoiva ja kestävästi uudistuva.

Strategiassaan Lahti tähtää hiilineutraaliksi jo vuonna 2025. Lisäksi vuoteen 2030 mennessä Lahti tavoittelee 10 000 korkeakouluopiskelijaa.

Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Mittareiden toteumasta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa.

Strategisten mittareiden toteumaraportoinnissa positiivista kehitystä on ilmoitettu olevan seuraavien mittareiden osalta:

- kasvihuonekaasupäästöjen kehitys
- yritysten ja työpaikkojen määrän kasvu
- yrittäjien arvio kaupungin elinkeinopolitiikasta
- yrityksiin kanavoitu ELY-, BF- ja Finnvera-yritysrahoitus
- väestön kasvu-% ja muuttoliike
- korkeakouluopiskelijoiden määrä
- pitkäaikaistyöttömien määrä
- tapahtumien määrä ja majoitusvuorokaudet
- katuturvallisuusindeksi
- kestävä kaupunkirakentaminen
- ikävakioitu sairastavuusindeksi
- lahtelaisten terveysliikunnan määrä
- huumeiden määrän väheneminen jättevedessä
- koululaiset ja opiskelijat, itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus
- pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osuus
- syrjäytymisvaarassa olevat 18–24-vuotiaat
- ylipainoisten osuus 8. ja 9. luokkalaisissa
- koululaisten keskustelumahdollisuus mieltä painavissa asioissa
- ulkoliikuntapaikkojen saavutettavuus
- osallistuvan budjetoinnin ja tilaisuuksien osallistujamäärä
- vaikutusten ennakoarviointien määrä
- valtuuston itsearviointi
- Lahden kaupungin maine työnantajana
- terveysperusteisten poissaolojen määrä

Kehitys on ollut negatiivista tai sitä ei ole ollut riittävästi seuraavien mittareiden osalta:

- syntyvyys
- korkea-asteen suorittaneiden (15–64-vuotiaat), nettomuutto
- nuorisotyöttömyys
- ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste
- osaavan työvoiman saatavuus
- uudet avoimet työpaikat
- nuorten humalahakuisuus
- nuorten huumeiden kokeilu
- ilman toisen asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus
- aikuisten ja vanhuksien, itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus
- terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi kokevien osuus (%) 8. ja 9. luokat
- lasten ja nuorten ahdistuneisuus
- ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä
- osallistuminen yhdistys- ym. toimintaan
- tyytyväisyys kuntapalveluihin

Muiden mittareiden osalta tilanne on raportoinnin mukaan säilynyt ennallaan. Kaupungin toiminnan strategialähtöisyys pyritään varmistamaan siten, että talousarvio ja siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet (strategian kärkihankkeet) pyritään kytkemään kiinteästi kaupungin strategiaan.

3.2 Lahden kaupungin tapahtumien supervuosi

Vuonna 2023 Lahdessa oli poikkeuksellisen paljon tapahtumia. Vilkas tapahtumavuosi vahvisti Lahden seudun matkailun strategista tavoitetta olla yksi maailman parhaista osajista urheilu- ja liikuntamatkailussa. Kaupungissa järjestettiin useita suuria tapahtumia, joiden aluetaloudelliset vaikutukset olivat merkittäviä. Kävijämäärillä mitaten merkittävimmät tapahtumat olivat Salpausselän 100-vuotisjuhlat, Ironman 70.3 -MM-kilpailut, sekä Kalevan Kisat. Suurtapahtumavuodesta hyötyivät erityisesti alueen majoitusyrittäjät sekä myös ravintolat, kaupat ja muu elinkeinoelämä. Päijät-Hämeessä kirjattiin noin 850 000 majoitusvuorokautta vuonna 2023, missä on lisäystä edellisvuoteen yli 100 000 majoitusvuorokautta.

Kaupungin tapahtumapalvelut -yksikkö laati tarkastuslautakunnan pyynnöstä erittelyn kymmenen suurimman tapahtuman kävijämääristä ja lasketuista tai arvioiduista aluetaloudellisista vaikutuksista:

10 suurinta tapahtumaa vuonna 2023

10.–12.3.2023 Raksa-messut

noin 10 000 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 2,4 miljoonaa euroa
Laskettu: rahankäyttö 85 €/hlö, viipymä 2,4 vrk

23.–26.3.2023 Salpausselän kisat

noin 50 000 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 3,5 miljoonaa euroa
(Sport Business by JAMK)

22.–23.4.2023 Lahden kansainvälinen koiranäyttely

10 000 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 1 miljoona euroa
Laskettu: rahankäyttö 80 €/hlö, viipymä 1,3 vrk*

6.–7.5.2023 Classic Motorshow

19200 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 2 miljoonaa euroa
Laskettu: rahankäyttö 80 €/hlö, viipymä 1,3 vrk*

5.7.2023 Lahden Kuukausimarkkinat

noin 10 000 kävijää (Tori-isännän antama arvio)
Aluetaloudelliset vaikutukset 425 000 euroa
Laskettu: rahankäyttö 42,5 €/hlö, viipymä 0 vrk**

27.–30.7.2023 Kalevan Kisat

noin 20 000 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 1,5 miljoonaa euroa
(Salmi Platform Oy)

28.–29.7.2023 Headland

10 200 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 2,47 miljoonaa euroa
3 366 kävijää Lahden alueen ulkopuolelta,
rahankäyttö 245 €/päivä***
6834 kävijää alueelta, rahankäyttö 60 €/päivä***

11.–12.8.2023 Lahti Historic Rally

noin 14 000 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 1 miljoonaa euroa
(Salmi Platform Oy)

26.–27.8.2023 IRONMAN 70.3. MM-kilpailut

noin 20 000 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset 30 miljoonaa euroa
(Salmi Platform Oy)

21.–24.9.2023 Caravan-messut

12 840 kävijää
Aluetaloudelliset vaikutukset: n. 300 000 euroa.
Majoitusalueella 316 yksikköä
Suomen Leirintäalueyhdistys ry:n ja SF-Caravan ry:n teettämässä tutkimuksessa vuonna 2019 osoitettiin, että leirintäalueella majoittuva seurue käyttää rahaa vierailupaikkakunnallaan joka päivä keskimäärin 237 euroa.

Jos aluetaloudellisten vaikuttavuuslukujen perässä ei ole minkään tutkimusyhteyden nimeä, laskelmissa on käytetty lukuja, jotka on saatu Salmi Platform Oy:lta "Rahankäyttö tapahtumissa" -tutkimuksesta. Luvuissa on laskettu keskimääräinen summa, mitä tapahtumakävijä käyttää erityyppisissä tapahtumissa, ja mikä on keskimääräinen viipymä kyseisessä tapahtumatyyppissä.

* Koska tapahtuma on kaksipäiväinen, on puolitettu Salmi Platformin arvio majoitusvuorokausista kyseisessä tapahtumatyyppissä (virkistys-, harrastus-, ja muut yhteisölliset tapahtumat, viipymä 2,6vrk)

** On realistista olettaa, että Lahden kuukausimarkkinoille ei matkusteta päivämatkan päästä, joten yöpymisvuorokausia ei ole laskettu kertoimeen. Lisäksi on puolitettu Salmi Platformin arvio kyseisen tapahtumatyyppin (messut ja markkinat ym. myyntitapahtumat) rahankäytöstä, joka on 85 €/kävijä.

*** Rahan käytöstä saatu tieto Soundfest 2023 -tapahtumasta, jossa tehtiin Salmi Platform Oy:n tutkimus.

Tapahtumien medianäkyvyys

Vuonna 2023 uutisointi Lahdesta oli monipuolista ja vilkasta. Erityisesti kesäkuukausina mediaosumia tuli runsaasti. Lahdessa kesän aikana järjestetyt suuret urheilutapahtumat herättivät huomiota niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin ja toimivat medianäkyvyyden ajureina vuonna 2023.

Kesällä uutisoinnin kärjessä olivat Kalevan kisat ja Ironman 70.3 Lahti -kilpailut. Elokuussa huomio kiinnittyi maailmanmestaruustasolla kilpailtuun Ironman 70.3 MM -kilpailuun, joka toi Lahteen myös kansainvälistä huomiota. Loppuvuodesta Visuaalisten taiteiden museo Malvan valitseminen Vuoden kulttuuriteoksi sai paljon mediahuomiota.

Kaupungin viestintäpalveluista saadun tiedon mukaan Lahdesta kirjoitettiin vuoden 2023 aikana yhteensä 2 485 uutista, joiden yhteenlaskettu potentiaalinen tavoitavuus kohosi 2,9 miljardiin näyttökertaan. Kansainvälisen median uutisia julkaistiin viime vuonna yhteensä 1 587 kappaletta 64 maassa. Kansainvälisesti Lahden mainetta edistivät muun muassa ilmastoasiat ja urheilutapahtumat.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2023 poikkeuksellisen laaja tapahtumatarjonta toi kaupungille näkyvyyttä ja aluetaloudellisia vaikutuksia.

Vaikutuksia pystytään jossain määrin mittaamaan. Lautakunnan käsityksen mukaan niin aluetaloudellisia vaikutuksia kuin medianäkyvyyttä on kuitenkin vaikea tarkemmin selvittää. Vaikutukset perustuvat pitkälti esitettyihin arvioihin, joilla on taipumusta olla liiankin optimistisia.

IRONMAN 70.3. MM-kilpailut 26.-27.8.2023 toi alueelle arvioiden mukaan jopa 30 milj. euron aluetaloudelliset vaikutukset

3.3 Tavoite hiilineutraalista Lahdesta vuonna 2025

Kaupungin strategiassa on tavoitteena, että Lahti olisi hiilineutraali vuonna 2025. **Tähän ei tulla pääsemään. Strategisena mittarina on käytetty kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä. Suunta on sinällään ollut positiivinen, mutta ei riittävä tavoitteen saavuttamiseksi.** Päästölaskenta päivitettiin vuoden 2023 keväällä. Aiempi laskentamenetelmä oli kokonaan kaupungin oma. Nyt käyttöön on otettu Sitowise Oy:n CO₂-raporttiin perustuva menetelmä, joka on käytössä useissa Suomen kunnissa.

Uuden laskentatavan perusteella päivitettiin myös menneiltä vuosilta ilmoitetut päästövähennykset. Laskennan perusteella tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO₂e) suhteessa vertailuvuoden 1990 tasoon ovat:

v. 2010	+ 8 %
v. 2015	- 38 %
v. 2021	- 67 %
v. 2022	- 67 %

Toiminnallisena tavoitteena vuoden 2023 talousarviossa oli -75,6 prosenttia päästövähennystavoite vuonna 2023. Tavoite oli ylioptimistinen. Toisaalta vuoden 2023 lukua ei ole vielä mahdollista edes saada. Kaupungin ympäristökehityksikön antaman selvityksen mukaan päästölaskenta vaatii paljon tietoa monesta eri lähteestä. Vuoden 2023 päästölaskennan tiedot saadaan vuoden 2025 alussa. Ympäristökehityksikön skenaario on, että vuodelle 2023 asetettu tavoite voisi toteutua ehkä vuosien 2025–2026 tienoilla, jos kaupungin ilmasto-ohjelmassa määritellyt toimenpiteet toteutuvat.

Tarkastuslautakunta toteaa, että strategian tavoite hiilineutraalista Lahdesta vuonna 2025 ei tule toteutumaan. Ei ole myöskään vielä mahdollista saada toteumatietoa vuoden 2023 toiminnallisena tavoitteena olleesta päästövähennystavoitteesta.

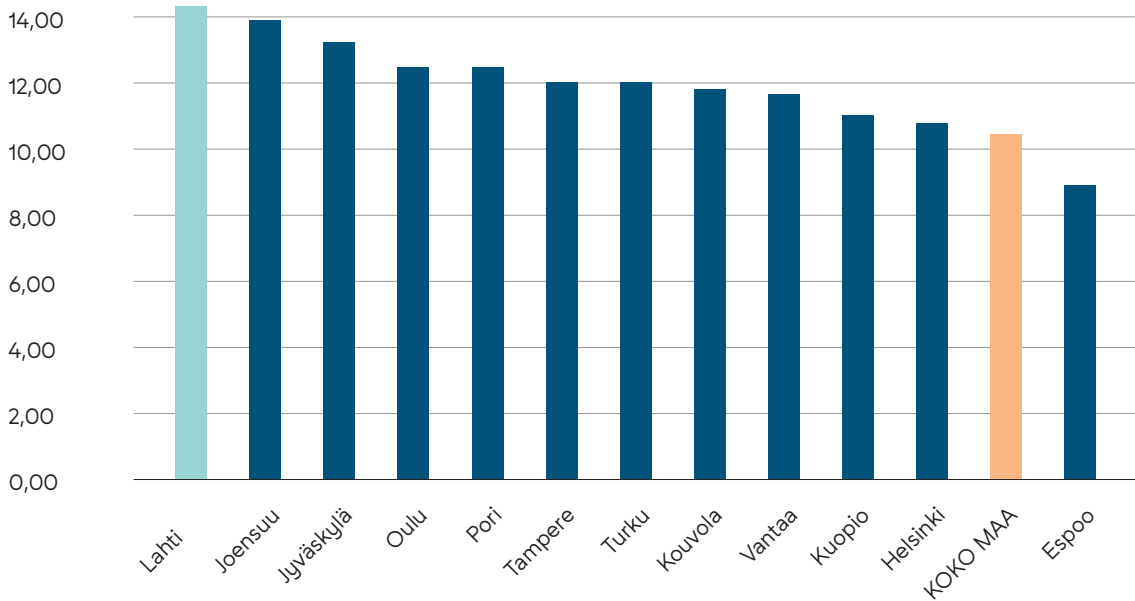
3.4 Työllisyystilanteen kehitys

Lahden kaupungin työttömyysaste lisääntyi vuonna 2023:

	joulukuu 2023	joulukuu 2022
työttömyysaste	14,90 %	13,90 %
nuorisotyöttömyys	17,40 %	16,00 %
ulkomaalaiset	38,30 %	31,90 %

Työttömiä työnhakijoita oli Lahdessa vuoden 2023 lopussa 8 381 henkeä. Työttömyys Lahdessa on edelleen korkeinta suurten kaupunkien välisessä vertailussa:

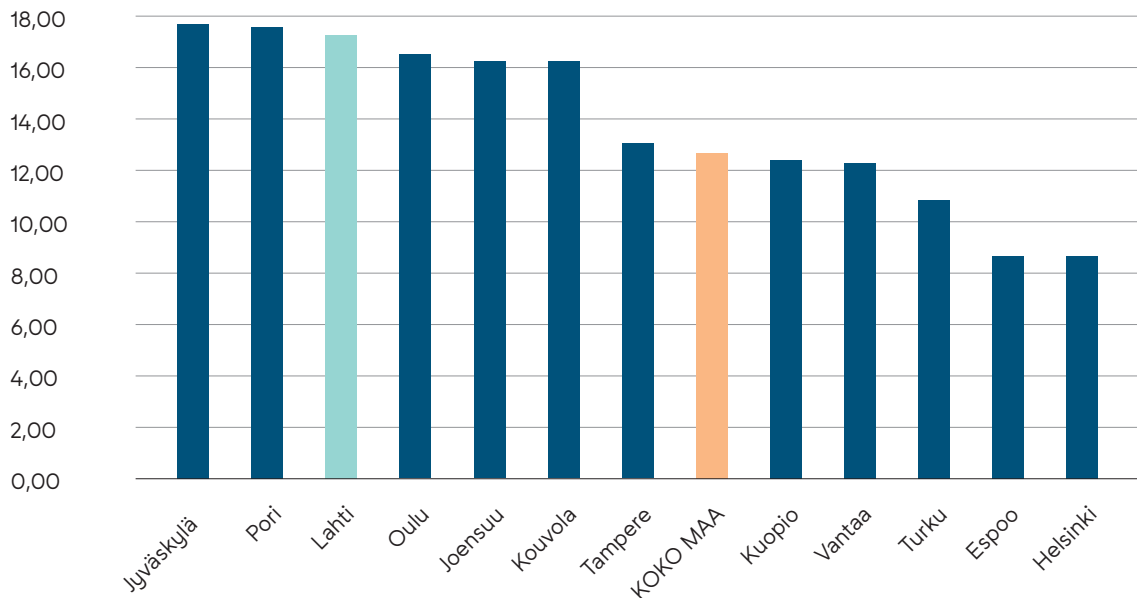
Työttömyysaste (%) 31.1.2024

Lahden kaupungin maksama työmarkkinatuen kuntaosuus eli "sakkomaksu" on viime vuosina vakiintunut 20 milj. euron vuositasolle. Syynä on ennen kaikkea Lahden rakennetyöttömyys. Ennusteiden mukaan on mahdollista, että sakkomaksu kasvaa.

Nuorisotyöttömien määrä on noussut syyskuusta 2023 alkaen. Tammikuun lopussa 2024 Lahdessa oli 954 alle 25-vuotiasta työtöntä työnhakijaa. Edellisen vuoden tammikuuhun verrattuna alle 25-vuotiaiden työttömien määrä kasvoi 168 henkilöllä. Tammikuun lopussa alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli 17,6 prosenttia, kun se oli koko maassa 13,1 prosenttia.

Nuorisotyöttömyysaste (%) 31.1.2024 (alle 25-vuotiaat)

Positiivista työllisyystilanteen kehityksessä oli, että pitkäaikaistyöttömien määrä laski tasaisesti vuonna 2023. Pitkäaikaistyöttömien määrä oli vuoden 2023 joulukuussa 2 897, mikä on 567 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Avoimien työpaikkojen määrä laski selvästi vuoden loppua kohden ja joulukuussa niitä oli 2 991.

Nuorisotyöttömyys on käännytynyt Lahdessa taas nousuun viime aikojen hyvän kehityksen jälkeen. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä oli vielä toukokuussa 2023 alhaisimmillaan kymmeneen vuoteen, jolloin työttömiä nuoria oli 670. Lahti oli viime vuoden lopulle saakka suurin pudottaja, kun vertailtiin nuorisotyöttömyysasteiden kehitystä suurten kaupunkien kesken. Nyt Lahti on jälleen valitettavasti kärkisijoilla suurten kaupunkien nuorisotyöttömyyslukuja vertailtaessa.

Nuorison heikentynyt työllisyystilanne korreloi muiden negatiivista kehitystä osoittavien strategiamittareiden kanssa, kuten nuorten humalahakuisuuden ja huumeiden kokeilun lisääntymisenä. Työttömyys näkyy myös nuorten aiheuttamien järjestyshäiriöiden, jengitymisen ja rikosten lisääntymisenä. Nuorten tekemien rikosten määrä kasvoi Päijät-Hämeessä ja etenkin Lahdessa niin jyrkästi, että Hämeen poliisi perusti vuonna 2023 niitä varten Lahteen oman tutkintaryhmän, Katu-projektin.

3.5 Korkeakouluopiskelijoiden määrä Lahdessa kasvaa

Korkeakouluopiskelijoiden määrä Lahdessa on viime vuosina ollut vahvassa kasvussa. Heitä oli jo noin 7 600 vuonna 2023. Tavoitteena on, että Lahdessa opiskelisi 10 000 korkeakouluopiskelijaa vuonna 2030. Kaikki kirjoilla olevat korkeakouluopiskelijat eivät kuitenkaan asu Lahdessa.

Korkeakouluopiskelijoiden määrän kehitys Lahdessa (Opetushallituksen tietopalvelu Vipunen):

Vuosi	Helsingin yliopisto	LUT-yliopisto	LAB-ammattikorkeakoulu	Yhteensä
2018	123	105	5208	5436
2019	78	276	5211	5565
2020	42	438	5484	5964
2021	24	786	5556	6366
2022	12	1095	5826	6933
2023	6	1377	6228	7611

Lahtelaisten koulutustaso nousee, vaikkakin hitaasti. (Tilastokeskus):

Vuosi	Perusaste	2. aste	Korkea-aste
2019	27,7 %	72,3 %	29,0 %
2020	27,5 %	72,5 %	29,3 %
2021	27,1 %	72,9 %	29,8 %
2022	27,0 %	73,0 %	30,1 %

Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %

Lahdessa ja Lappeenrannassa toimiva LUT-yliopisto paransi asemiaan maailman parhaiden yliopistojen joukossa. LUT nousi sijoille 251–300 kansainvälisessä Times Higher Educationin (THE) rankingissa. Sijoitus parani edellisvuodesta. Vertailuun osallistui enemmän yliopistoja kuin koskaan, yhteensä 1904. Edellisvuonna LUT oli 1799 osallistujan joukossa sijoilla 301–350. Tutkimuksen laadussa LUT sijoittui maailman 100 parhaan yliopiston joukkoon.

Lahtelaisten yliopisto-opiskelijoiden vapun avaus 2024.

Toisen asteen koulutus

Lahdessa on tarjolla myös monipuolinen tarjonta toisen asteen koulutusta, suurimpina tarjoajina Lahden kaupungin lukiokoulutus noin 2200 opiskelijalle ja Koulutuskeskus Salpauksen ammatillinen koulutus noin 14 000 opiskelijalle. Lahdessa tarjottava toisen asteen koulutus antaa hyvät valmiudet työelämään ja myös korkeakouluopintoihin.

Lahtelaiset toisen asteen oppilaitokset tekevät yhteistyötä LUT-yliopiston, Helsingin yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa. Lahtelaisilla toisen asteen opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella korkeakouluopintoja jo toisen asteen opintojensa yhteydessä. LUT-yliopisto tarjoaa mahdollisuuden opiskella opetussuunnitelmansa mukaisia opintojaksuja, jotka soveltuvat myös lukiolaisten suoritettavaksi. Helsingin yliopiston avoimessa yliopistossa on mahdollisuus opiskella polkuopintoja yliopistoon. Koulutuskeskus Salpauksen perustutkinnon opiskelijat voivat suorittaa MOTARI-opintoja LAB-ammattikorkeakoulussa. Perustutkinnon ja vähintään 30 opintopistettä MOTARI-opintoja suorittaneet Salpauksen opiskelijat voivat hakea LAB-ammattikorkeakouluun tutkinto-opiskelijaksi erillishaussa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että lahtelainen korkeakouluopetus kehittyy ripein askelin. Koulutustason nousu hyödyttää alueen yritystoimintaa ja elinvoimaa.

Korkeakoulutuksen kasvun ohella on muistettava, että myös toisen asteen koulutusta antavilla oppilaitoksilla on tärkeä merkitys osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi alueen yrityksille.

3.6 Hyvinvoinnin edistäminen

Hyvinvoinnin edistäminen on yksi kaupungin perustehtävistä (Kuntalaki (410/2015) ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)).

Kuntalain 1 §:n mukaisesti:

- Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Kuntalain 37 §:ssä mukaisesti:

- Kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä kunnille on säädetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä seuraavanlaisia tehtäviä.

- Kunnan on edistettävä asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä.
- Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.
- Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet.
- Kunnan on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.

- Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.
- Kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- Kunnan on raportoitava valtuustolleen kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain.
- Kunnan on valmistettava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Ne on toimitettava hyvinvointialueelle ja julkaistava julkisessa tietoverkossa.
- Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.
- Kunnan on osallistuttava vuosittaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin.

Kunta edistää hyvinvointia ja terveyttä yhteistyössä hyvinvointialueen, muiden julkisten toimijoiden, yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Lahden kaupunki osallistui vuonna 2023 hyvinvointialueen järjestämiin neuvotteluihin, joissa määriteltiin maakunnalliset painopistealueet vuodelle 2024.

Lahden kaupungin laaja hyvinvointikertomus vuosilta 2017–2020 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa vuonna 2021. Sen pohjalta on laadittu Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2025, joka sai valtuuston hyväksynnän vuonna 2022. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet tukevat kaupungin strategiaa ja kestävän kehityksen tavoitteita.

Kuntalaisten hyvinvointia seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain kaupungin tilinpäätöksessä. Tilinpäätökseen 2023 raportoidut tiedot on poimittu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämästä Sotkanet-indikaattoripankista, THL:n kouluterveyskyselystä 2023 sekä muista Tilastokeskuksen ylläpitämistä tietokannoista. Tilinpäätöksessä tiedot on esitetty maakunnallisesti hyväksytyjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueittain: mielen hyvinvointi, päihteettömyys ja terveelliset elintavat, arjen turvallisuus sekä osallisuus ja yhteisöllisyys. Tilinpäätöksessä tietoja on verrattu vuoden 2019, aikaan ennen koronapandemiaa, tietoihin. Tarkastuslautakunnan arvioissa vertailu on tehty edellisen tilinpäätöksen lukuihin.

Vuoden 2023 alussa, Sote-uudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tulosindikaattorit, jotka mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa sisältyvät raportoitaviin tietoihin.

Seuraavassa taulukossa on vertailtu lahtelaisten hyvinvointia tilinpäätöksissä 2023 ja 2022 esitettyjen lukujen välillä, lisäksi taulukossa on näkyvissä koko maan vastaava arvo. HYTE-indikaattorit on kirjattu harmaalle pohjalle.

KUNTALAISTEN HYVINVOINTIVERTAILU	LAHTI 2023	LAHTI 2022	KOKO MAA 2023
VÄESTÖ			
Huoltosuhte, demografinen	65,0	65,1	62,3
Koulutustasomittain	362,8	360,1	391,2
Työttömyysaste	12,9 %	12,8 %	9,7 %
Pitkäaikaistyöttömien määrä, muutos edellisvuoteen	-17,7 %	-12,7 %	1,9 %
Ulkomaalaiset työttömät	30,2 %	25,2 %	23,7 %
Nuoristyöttömät, alle 25-vuotiaat	13,3 %	14,4 %	11,1 %
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 24–64-vuotiaat	6,5 %	6,5 %	6,1 %
Lapsiperheet	37,4 %	37,3 %	37,7 %
75 vuotta täyttäneet	12,0 %	11,4 %	10,8 %
MIELEN HYVINVOINTI			
Itsensä yksinäiseksi tuntevat, osuus 20 vuotta täyttäneistä	10,9 %	10,9 %	10,5 %
Mielialaan liittyviä ongelmia, 4. ja 5. luokan oppilaista	24,0 %	22,8 %	23,4 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	22,2 %	23,8 %	21,1 %
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi Työkyvyttömyyseläkkeellä, 25–64-vuotiaat	3,7 %	3,7 %	3,3 %
PÄIHTEETTÖMYYS JA TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT			
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinutuotteiden käyttöä tai rahapelaamista, 8. ja 9. luokan oppilaista	7,4 %	5,1 %	7,7 %
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	26,4 %	21,2 %	16,6 %
Alkoholia liikaa käyttävät, 20–64-vuotiaat	29,8 %	29,8 %	30,1 %
Päivittäin tupakoivat, 20–64-vuotiaat	14,7 %	14,7 %	12,4 %
Ylipaino 8. ja 9. luokan oppilaista	15,2 %	16,3 %	17,4 %
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, 8. ja 9. luokan oppilaista	24,9 %	24,4 %	26,6 %
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, 20–64-vuotiaat	53,4 %	22,3 %	56,0 %
TURVALLINEN ARKI JA ARJEN HALLINTA			
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, 4. ja 5. luokan oppilaista	9,4 %	7,3 %	8,6 %
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, 8. ja 9. luokan oppilaista	29,1 %	30,3 %	28,9 %
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, 20–64-vuotiaat	4,4 %	4,8 %	2,5 %
Yhden vanhemman perheet	28,4 %	27,9 %	23,6 %
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet, 0–17-vuotiaat	1,7 %	1,7 %	1,4 %
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot, 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	331,8	378,2	331,8
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta	6,9	6,9	6,9
OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS			
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet, 17–24-vuotiaat	10,2 %	10,2 %	7,9 %
Harrastaminen, vähintään yhtenä päivänä viikossa, 4. ja 5. luokan oppilaista	87,0 %	81,2 %	88,8 %
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, 20–64-vuotiaat (Päijät-Hämeen hyvinvointialue)	10,3 %	19,9 %	10,0 %
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa (luku 2021 kuntavaaleista)	51,1 %	51,1 %	55,1 %

■ positiivinen kehitys ■ negatiivinen kehitys ■ pysynyt ennallaan

4. ja 5. luokan oppilaiden mielialaan liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet edellisvuoteen verrattuna 1,2 prosenttiyksikköä ja ovat koko maan arvoon verrattuna 0,6 prosenttiyksikköä suuremmat. 8. ja 9. luokan oppilaiden huolta herättävä päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö tai rahapelaaminen on lisääntynyt edellisvuodesta 2,3 prosenttiyksikköä, ollen kuitenkin edelleen alempi kuin koko maan keskiarvo. Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 26,4 prosenttia on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, määrä on lisääntynyt 5,2 prosenttiyksikköä edelliseen vuoteen verrattuna ja on huolestuttavasti suurempi (9,8 prosenttiyksikköä) kuin koko maan keskiarvo. Terveyslääkintasuosituksen mukaan lahtelaisista 20–64-vuotiaista 53,4 prosenttia liikkuu liian vähän, liian vähän liikkuvien osuus on noussut 31,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2022. Koulutuksen ulkopuolelle lahtelaisista 17–24-vuotiaista nuorista jäi 10,2 prosenttia. Luku on pysynyt samana edellisvuoteen verrattuna, mutta on selvästi suurempi kuin koko maan keskiarvo.

Lahden kaupungin osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksiköllä on laaja tehtäväkenttä, se on sidoksissa kaikkeen kaupungin toimintaan. **Palveluyksiköllä on pienet resurssit hyvinvoinnin edistämisen koordinoitiin.**

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hyvinvoinnin edistämiseen panostetaan riittävästi ja siihen osoitetaan riittävät resurssit.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan nuorten päihteiden käyttö sekä yläkoulussa että 2. asteen opiskelijoiden keskuudessa on huolestuttavan korkealla tasolla koko maan lukuihin verrattuna.

Tarkastuslautakunta toteaa, että edellä olevat negatiiviseen suuntaan kehittyneet strategian mittarit sekä hyvinvointivertailu kertovat lasten ja nuorten ahdistuksen ja syrjäytymisen lisääntymisestä jo kouluasteiässä. Tähän kehitykseen on löydettävä keinot puuttua.

Kalevan Kisat pidettiin Lahdessa 27.–30.7.2023.

Historiallisen museon viisi vuotta kestänyt peruskorjaus valmistui loppuvuodesta 2023. Museo avaa ovensa vierailijoille kesäkuussa 2024.

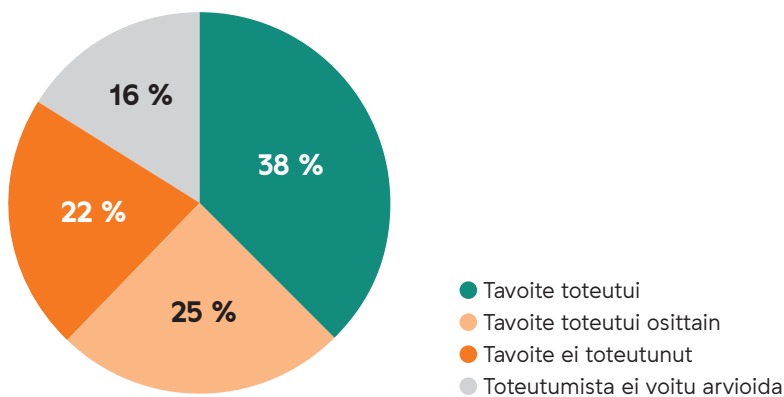

Skidialogi on Lahdessa kehitetty, lapsille ja nuorille suunnattu rakentavan keskustelun malli.

4

Tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arvioiminen

Toiminnallisia tavoitteita on asetettu yhteensä 32 kpl vuodelle 2023. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan toiminnallisista tavoitteista toteutui 38 prosenttia. 22 prosenttia jäi toteutumatta ja 25 prosenttia toteutui osittain. Tavoitteiden toteumaraportointi oli olennaisesti puutteellinen 16 prosentin osalta, joten tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan näitä tavoitteita ei voitu arvioida lainkaan. Tavoitteiden mittareita ja mittareiden toteutumaa tarkasteltaessa tuli esiin, että kaikkiaan kymmenen tavoitteen kohdalla toteumaraportoinnissa ei vastattu asetettuun mittariin lainkaan tai vastattiin vain osittain, mutta ei riittävällä laajuudella. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kaikkiin asetettuihin mittareihin ei ole ollut tietoa saatavilla.

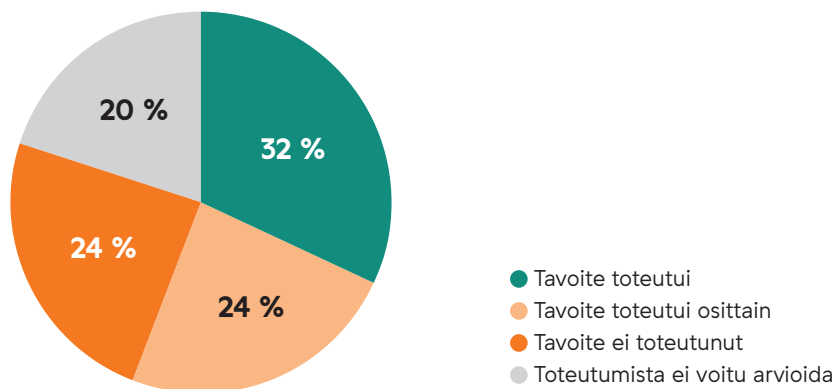
Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan yhteensä 38 prosenttia toiminnallisista tavoitteista ei toteutunut, tai toteumaa ei voitu arvioida puutteellisen raportoinnin vuoksi. Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana suuntana sitä, että yhä useamman toiminnallisen tavoitteen toteuman mittaaminen ei ole mahdollista.

Tarkastuslautakunta kehottaa jatkossa kehittämään toiminnallisten tavoitteiden mittaamista siten, että mittarit ovat selkeät ja niihin on saatavissa vastaukset.

4.1 Konsernihallinto

Konsernihallinnolla oli yhteensä 25 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui kahdeksan, jäi toteutumatta kuusi ja osittain toteutui kuusi ja viittä ei voitu arvioida lainkaan puutteellisten toteumatietojen vuoksi.

Arviointi toiminnallisten tavoitteiden eli strategian kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain	Ei voida arvioida
KONSERNIHALLINTO				
HIILINEUTRAALI LAHTI				
Vauhditamme siirtymistä kestävään energiaan.			X	
Luomme edellytyksiä sähköisen liikenteen kasvulle.				X
Edistämme hiilineutraalia rakentamista ja nostamme energiatehokkuutta olemassa olevassa rakennuskannassa				X
Jalkautamme EU:n kaupunkimission.			X	
Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä.			X	
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti.	X			
OSAAVA LAHTI				
Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet				X
Vahvistamme alueellista innovaatiotoimintaa entistä kansainvälisemmälle tasolle.			X	
Parannamme opiskelijoiden työllistymistä ja yrittäjyyttä alueella.				X
Kehitämme entistä asiakaslähtöisempiä työnantaja- ja työnhakijapalveluita	X			
Parannamme Lahden imagoa ja uudistamme Lahden kaupungin ilmeen.	X			
Käynnistämme toimintamallin tukemaan kansainvälisten asukkaiden kotoutumista ja työllistymistä.			X	
ELÄVÄ LAHTI				
Toimimme aktiivisesti tapahtumien supervuoden onnistumiseksi; ylläpidämme ja parannamme onnistumisen edellytyksiä			X	
Kehitämme Lahtea kansainvälisenä tapahtumakaupunkina.	X			
Elävöitämme kaupungin keskustaa.		X		
HYVINVOIVA LAHTI				
Laadimme kulttuurihyvinvointisuunnitelman, joka valmistellaan yhdessä kaupungin, hyvinvointialueen, sekä yhdistys- ja järjestötoimijoiden kanssa. Koordinoimme suunniteltua toimintaa sovitulla tavalla		X		
Tarjoamme uusille lahtelaisille tervetulo-paketin, jossa esittelemme kaupungin liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksia houkuttelevasti.	X			
Kehitämme ulkoliikkipaikkojen palveluverkkoa (liikuntapaikkastrategia).		X		
Hyödynnämme paremmin järvimatkailua kehittämällä satamia ja Rantaraittia, mm. vierasvenesataman toiminta				X
HOUKUTTELEVA TYÖNANTAJA LAHTI				
Kehitämme henkilökohtaisen työsuorituksen arviointia osana palkitsemista		X		
Tuemme työyhteisöjä työelämän arjessa		X		
Varmistamme henkilöstön monipuolisen osaamisen kehittymisen	X			
Päivitämme perehdytysprosessin monitasoisia menetelmiä tarjoavaksi kokonaisuudeksi		X		
Varmistamme yhtenäiset johtamiskäytännöt ja tuemme esimiehiä johtamisessa	X			
Kehitämme työyhteisöviestintää ja tuemme viestintäosaamista	X			

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Hiilineutraalin Lahden 2025 tavoitteena oli vuonna 2023 vähentää päästöjä 75,6 prosenttia suhteessa vuoden 1990 tasoon. Toimintakertomuksen mukaan tavoitteen *”Vauhditamme siirtymistä kestävään energiaan”* tavoitetasot ovat toteutuneet. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite on saavutettu vain osittain. Saadun selvityksen mukaan kokonaispäästöjen vähennys vuonna 2022 oli -67 prosenttia vuoden 1990 tasoon nähden. Vuoden 2023 lukua ei vielä ole saatavilla.
- Tavoite luoda edellytyksiä sähköisen liikenteen kasvulle on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen mittareina olivat autokannan lukumäärä, latauspisteiden lukumäärä sekä sähköisen liikenteen toteuttamissuunnitelman toimeenpanoaste. Toimintakertomuksen mittarien toteutumaraportoinnista ei ilmene tavoitteen mittareiden toteuma-aste. Näin ollen tarkastuslautakunta katsoo, ettei tavoitteen toteutumista voida arvioida.
- Tavoite koskien hiilineutraalin rakentamisen edistämistä sekä energiatehokkuuden nostamista olemassa olevassa rakennuskannassa on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Arvioinnissa tuli esiin, että mittareiden toteutuma ja tehdyt toimenpiteet eivät vastaa mittareiksi asetettuja kriteerejä. Tästä syystä tarkastuslautakunnan näkemys on, ettei tavoitteen toteutumista voida arvioida.
- Tavoitteelle *”Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet”* mittareita on asetettu yhteensä neljä kappaletta, joista alueellisen sijoittumisen tukipalvelu sekä all inclusive -palvelu ovat osittain toteutuneet. Aloittaneet yritykset / syntyneet työpaikat / verotulojen keskiansion kehitys sekä sijoittuvien yritysten palaute palveluista (tavoitetaso 4) -mittareihin ei ole toteumaportoinnissa lainkaan vastausta. Tarkastuslautakunta katsookin, ettei toiminnallisen tavoitteen toteutumista voida arvioida.
- EU:n kaupunkimission jalkauttamisessa yhtenä tavoitteena oli sidosryhmien osallistaminen ja mittarina sidosryhmien sitoumukset (kpl). Toimintakertomuksen mukaan tavoite on toteutunut. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite on saavutettu vain osittain, koska sidosryhmien kanssa tehtyjen sitoumusten määrästä ei ole raportoitu tietoja.

- Tavoitteen *”vahvistamme alueellista innovaatiotoimintaa entistä kansainvälisemmälle tasolle”* yhtenä mittarina oli jaettujen tki-toiminnan (tutkimus, kehitys ja innovaatio) yrityspalveluseteleiden määrän kehitys edellisvuoteen verrattuna. Seteleitä jaettiin kaksi, kun niitä vuonna 2022 haettiin ja jaettiin kolme (9 kpl vuonna 2021). Koska tavoitetta ei tämän mittarin osalta saavutettu, on tavoite tarkastuslautakunnan mielestä toimintakertomuksen tiedoista poiketen saavutettu vain osittain.
- Tavoite opiskelijoiden työllistymisen ja yrittäjyyden parantamisesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut. Mittarina oli *”valmistumisen jälkeen alueelle jäävien opiskelijoiden määrä edellisvuoteen verrattuna”* ja *”StartHUBiin hakeutuvien tiimien määrä”*. Näiltä osin ei toimintakertomuksessa ole kuitenkaan mitään toteumatietoja. Tarkastuslautakunta toteaa, ettei tavoitteen toteutumista voida arvioida.
- Tavoite kaupungin keskustan elävöittämisestä on toimintakertomuksen mukaan saavutettu osittain. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan keskeisten tavoitetasojen ja mittarien saavuttaminen on siirtynyt tuleville vuosille eikä tavoitteen voida katsoa toteutuneen edes osittain.
- Tavoite kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimisesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan suunnitelman laatiminen ei ole edennyt ja tavoite ei ole lautakunnan arvion mukaan toteutunut.
- Ulkoliikuntapaikkojen palveluverkon kehittämistä koskeva tavoite on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain, kun liikuntapaikkasuunnitelma on tekeillä ja valmistuu keväällä 2024. Tavoitteen saavuttamisen mittarina oli, että palveluverkkosuunnitelma on laadittu ja toimenpiteet toteutuksessa. Koska suunnitelman teko on kesken, tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut.
- Tavoite henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnista osana palkitsemista on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Mittarina oli, että kaupungin henkilöstön palkitsemiseen laadittu yhteismitallinen malli on käytössä. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite ei ole toteutunut, kun yhteismitallista mallia ei henkilökunnan palkitsemiseen vielä ole käytössä.
- Tavoite työyhteisöjen tukemisesta työelämän arjessa on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Mittareina olivat Pulssikyselyn työyhteisömme osion arvosana sekä työn vaarojen ja riskien arviointi jokaisessa toimintayksikössä. Työn vaarat ja riskit on arvioitu kyselyn mukaan 74 prosentissa työyksiköistä. Pulssikyselyssä ei ole ollut *”työyhteisömme”* -osiota, jolloin kyseisen mittarin saavuttamista ei ole voitu arvioida. Koska edelleen iso osa työyksiköistä ei ole arvioinut työn vaaroja ja riskejä ja tavoitteen toista mittaria ei ole voitu arvioida lainkaan, katsoo tarkastuslautakunta, että tavoite ei ole toteutunut.

Seuraavana on tarkempaa arviointia eräiden konsernihallinnon palvelualueen tavoitteiden osalta.

4.1.1 Kaupunki työnantajana

Kärkihanke: Houkutteleva työnantaja Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Työyhteisöjen tukeminen työelämän arjessa. Päivitetään strategisen työkykyjohtamisen malli. Mittareina työhyvinvointikyselyn arvosanat sekä työn vaarojen ja riskien arviointi kaikilla työpaikoilla.	Työkykyjohtaminen edellyttää työterveyshuollon asiantuntemusta, kilpailutuksen jälkeen uudeksi palveluntuottajaksi valittiin Mehiläinen Oy. Työhyvinvoinnin pulssikyselyyn ei sisällynyt mittarina ollutta työyhteisömme -osuutta. Vaaroja ja riskejä ei ole arvioitu kaikilla työpaikoilla.	Tavoitteelle asetetut mittarit eivät ole toteutuneet tavoitteen mukaisesti tai asetettuja mittareita ei ole voitu käyttää lainkaan. Lautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut.

Alkuvuodesta 2024 suoritetun työhyvinvointikyselyn tulosten mukaan kaupungin työntekijöiden kokema työhyvinvointi on kokonaisuutena katsoen varsin samalla tasolla kuin vuonna 2022 suoritetussa kyselyssä. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen ja yhteydenottojen perusteella työntekijöiden työhyvinvoinnissa on parantamisen varaa. Lahden kaupungin työntekijöiden henkilöstöedut ovat heikommat, kuin Lahti-konsernin tytäryhteisöissä, kuntayhtymissä tai hyvinvointialueella. Tämä koskee niin palkkatasoa, palkitsemista kuin työterveyspalvelujen laajuutta.

Vaihdokset viranhaltijajohdossa

Kaupungin ylimmässä viranhaltijajohdossa tapahtui vuoden 2023 aikana lyhyen ajan sisällä useita irtisanoutumisia. Kaupunginjohtaja Pekka Timonen haki Vantaan kaupunginjohtajan tehtävää tulleen valituksi. Hän lopetti työt Lahden kaupungin palveluksessa elokuun lopussa. Kaupunginvaltuusto valitsi 2.10.2023 uudeksi kaupunginjohtajaksi Niko Kyyränäisen. Hän aloitti tehtävässä 1.1.2024. Suunnittelujohtaja Petri Honkanen siirtyi pois kaupungin palveluksesta syyskuun 2023 lopussa. Kaupungin pitkäaikainen konsernipalvelujohtaja Mika Mäkinen ilmoitti vuoden 2023 joulukuussa irtisanoutuvansa ja teki viimeiset työpäivänsä Lahden kaupungin palveluksessa tammikuussa 2024.

Työnteke peruskorjatussa kaupungintalossa

Monityöpaikkamallia edistettiin edelleen vahvasti kaupungin toimitilapolitiikassa. Etätyö on koronapandemian seurauksena tullut jäädäkseen. Kaupungintalolle valmistui syksyllä 2023 peruskorjauksen jälkeen työtilat maksimissaan 170 henkilölle, kun ennen remonttia talossa oli töissä noin 70 työntekijää. Yhteiset työtilat eivät ole olleet kaikkien mieleen. Oma rauhaa työntekoon ei enää ole siten, kuin aiemmin ja etätyöstä onkin muodostunut entistä suositumpi vaihtoehto. Kaupungintalon työtilojen käyttö onkin jäänyt vähemmälle, kuin odotettiin. Tilojen tarkempaa käyttöastetta ei kuitenkaan saadun selvityksen mukaan ole mitattu. Ongelmaksi on muodostunut myös kaupungintalon ravintolatoiminta, johon ei ole löytynyt yrittäjää kahden tarjouskilpailun jälkeen. Ravintolatoiminnan kannattavuuden odotuksia heikentää osaltaan talossa työskentelevän henkilöstön vähäisyys, kun mahdollisia lounasruokailijoita ei ole läheskään riittävästi. Kokoustarjoilut on jouduttu hankkimaan ostopalveluna kaupungintalolle toimitettuna.

Kaupungin työntekijöiden liikunta- ja kulttuurietu

Kaupungin työntekijät ovat kokeneet työolojensa heikentyneen myös sen vuoksi, että aiempi ehkä tärkeimmäksi koettu henkilöstöetu on ollut kokonaan pois käytöstä alkuvuoden 2024. Kaupungin henkilöstöllä on ollut vuosittain käytössään 100 euroa Epassi-rahaa liikunta- ja kulttuuriharrastuksiin. Kaupunki luopui Epassi Finland Oy:n ylläpitämän järjestelmän käytöstä vuoden 2023 lopussa. Uuden henkilöstöetujen sähköisen maksu- ja hallinnointipalvelun kilpailutus käynnistettiin lokakuussa. Toimittajaksi valittiin tarjousten pohjalta Edenred Oy. Järjestelmää ei kuitenkaan ole saatu käyttöön vielä arviointikertomusta laadittaessa huhtikuussa 2024. Syyksi on esitetty, että järjestelmän toimintakuntoon saattaminen on hidas prosessi, kun Provincia Oy:n kanssa on rakennettava uusi liittymä henkilöstöjärjestelmästä Edenredin järjestelmään.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kaupungin henkilöstössä on tyytymättömyyttä monityöpaikkamallia kohtaan ja etätyöt ovat lisääntyneet entisestään. Tämä voi tuoda ajan myötä ongelmia yhteisöllisyyden vähenemisenä ja työnteon valvonnan vaikeutumisenä.

Kaupungintalon työtilat ovat olleet vajaakäytössä. Suuri osa työntekijöistä on mieluummin etätöissä. Saneerattuun kaupungintaloon ei ole saatu ravintolayrittäjää, koska toimintaa on vaikea saada kannattavaksi.

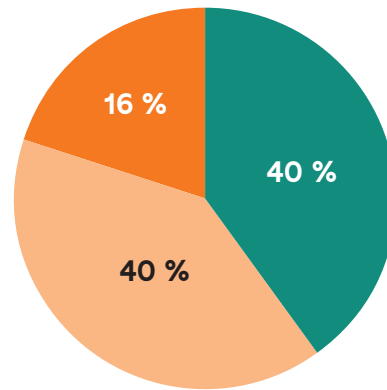
Katkos työntekijöiden henkilöstöedun käytössä on valitettava asia. Liikunta- ja kulttuurietu ei ollut käytettävissä esim. talvilomien aikaan, kun sille olisi ollut tarvetta. Lautakunnan arvion mukaan kilpailutusprosessi ja sen jälkeen uuden järjestelmän rakentaminen olisi pitänyt aloittaa aikaisemmin vuonna 2023.

Kaupungintalon uusissa työtiloissa on tyhjiä työpisteitä henkilöstön viihtyessä etätöissä.

4.2 Sivistyksen palvelualue

Sivistyksen palvelualueella oli yhteensä 15 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvon mukaan toteutui 6, jäi toteumatta 6 ja osittain toteutui 3.

- Tavoite toteutui
- Tavoite toteutui osittain
- Tavoite ei toteutunut

Arviointi kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain	Ei voida arvioida
SIVISTYKSEN PALVELUALUE				
HIILINEUTRAALI LAHTI				
Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä.			X	
Lisäämme koulu- ja päiväkotiruokailussa kasvisruokapainotteisuutta		X		
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti.	X			
OSAAVA LAHTI				
Vakiinnutamme Junnuyliopiston toiminnan.	X			
ELÄVÄ LAHTI				
Kehitämme osallistuvaa budjetointia, jolla parannamme asukastyytyväisyyttä ja osallisuuden kokemusta.	X			
Toimimme aktiivisesti tapahtumien supervuoden onnistumiseksi; ylläpidämme ja parannamme onnistumisen edellytyksiä			X	
Kehitämme Lahtea kansainvälisenä tapahtumakaupunkina.	X			
Elävöitämme kaupungin keskustaa.		X		
HYVINVOIVA LAHTI				
Laadimme kulttuurihyvinvointisuunnitelman, joka valmistellaan yhdessä kaupungin, hyvinvointialueen, sekä yhdistys- ja järjestötoimijoiden kanssa. Koordinoimme suunniteltua toimintaa sovitulla tavalla		X		
Tarjoamme uusille lahtelaisille tervetulo-paketin, jossa esittelemme kaupungin liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksia houkuttelevasti.	X			
Kehitämme Salpausselän liikuntareitistöjä.			X	
Kehitämme ulkoliikkumapaikkojen palveluverkkoa (liikuntapaikkastrategia).		X		
HOUKUTTELEVA TYÖNANTAJA LAHTI				
Kehitämme henkilökohtaisen työsuorituksen arviointia osana palkitsemista		X		
Tuemme työyhteisöjä työelämän arjessa		X		
Varmistamme henkilöstön monipuolisen osaamisen kehittymisen	X			

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Tavoite kasvisruokapainotteisuuden lisäämisestä koulu- ja päiväkotiruokailussa on toimintakertomuksen mukaan toteutunut. Tarkastuslautakunnan saamien lisäselvitysten perusteella kasvisruoan tarjonta kouluissa ei ole lisääntynyt ja hävikkiruoan määrä ei ole vähentynyt edellisiin vuosiin verrattuna. Näin ollen tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut lainkaan.
- Tavoite kaupungin keskustan elävöittämisestä on toimintakertomuksen mukaan saavutettu osittain. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan keskeisten tavoitetasojen ja mittarien saavuttaminen on siirtynyt tuleville vuosille eikä tavoitteen voida katsoa toteutuneen edes osittain.
- Tavoite kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimisesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan suunnitelman laatiminen ei ole edennyt ja tavoite ei ole lautakunnan arvion mukaan toteutunut.
- Ulkoliikuntapaikkojen palveluverkon kehittämistä koskeva tavoite on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain, kun liikuntapaikkasuunnitelma on tekeillä ja valmistuu keväällä 2024. Tavoitteen saavuttamisen mittarina oli, että palveluverkkosuunnitelma on laadittu ja toimenpiteet toteutuksessa. Koska suunnitelman teko on kesken, tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut.
- Tavoite henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnista osana palkitsemista on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Mittarina oli, että kaupungin henkilöstön palkitsemiseen laadittu yhteismitallinen malli on käytössä. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite ei ole toteutunut, kun yhteismitallista mallia ei henkilökunnan palkitsemiseen vielä ole käytössä.
- Tavoite työyhteisöjen tukemisesta työelämän arjessa on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Mittareina olivat Pulssikyselyn työyhteisömme osion arvosana sekä työn vaarojen ja riskien arviointi jokaisessa toimintayksikössä. Työn vaarat ja riskit on arvioitu kyselyn mukaan 74 prosenttia työyksiköistä, pulssikyselyssä ei ole ollut työyhteisömme osiota, jolloin kyseistä mittaria ei ole voitu arvioida. Koska edelleen iso osa työyksiköistä ei ole arvioinut työn vaaroja ja riskejä ja tavoitteen toista mittaria ei ole voitu arvioida lainkaan, katsoo tarkastuslautakunta, että tavoite ei ole toteutunut.

Seuraavana on tarkempaa arviointia eräiden sivistyksen palvelualueen tavoitteiden osalta.

4.2.1 Kasvisruokapainotteisuus koulu- ja päiväkotiruokailussa

Kärkihanke: Hiilineutraali Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Kasvisruokapainotteisuuden lisääminen koulu- ja päiväkotiruokailussa. Kouluruokailun suosio kasvaa. Kestävät valinnat ruokapalvelusopimuksissa. Mittareina Kasvispainotteisen aterian tarjonta/määrä koulu- ja päiväkotiruokailussa, ruokahävikin määrän väheneminen, palvelusopimusten tarkastelu kestävien hankintojen osalta	Kasvisruoan tarjonta (kg) on lisääntynyt päiväkodeissa ja vähentynyt kouluissa vuodesta 2022 vuoteen 2023. Koulujen tarjonnan väheneminen perustuu entistä tarkempaan hävikkiseurantaan ja sekä tarjolle asetettavan ruoan määrän tarkempaan arviointiin. Kasvisruokaa on tarjottu joka päivä kasvisruokavaihtoehtona ja lisäksi on joka viikko ollut yksi kasvisruokapäivä. Luomutuotteiden kg-määrää on kasvanut vuodesta 2022 (1 %) vuoteen 2023 (3.25 %).	Tavoitteelle asetetut mittarit eivät ole toteutuneet tavoitteen mukaisesti. Kaikkiin mittareihin ei ole saatu toteumatietoa pyynnöistä huolimatta. Lautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Lahtelaisissa kouluissa ja päiväkodeissa on tarjolla kasvisruokavaihtoehto päivittäin ja lisäksi viikoittain on kasvisruokapäivä. Kasvisruoan tarjonta päiväkodeissa on lisääntynyt 1 700 kg ja kouluissa vähentynyt 14 400 kg. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kasvisruoan menekki vähentyi vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna. Tarkastuslautakunta ei ole saanut pyynnöistä huolimatta tietoa hävikkiruoan määristä vuosilta 2022 ja 2023.

Vuonna 2023 tarjottavan kouluruoan määrästä 3,25 prosenttia oli luomuruokaa. Päijät-Hämeen ateriapalvelujen nettisivujen mukaan koulujen ruokalistan ateriat valmistetaan laadukkaista, pääsääntöisesti kotimaisista raaka-aineista. Lähituottajien tuotteita käytetään mahdollisuuksien mukaan. Päijät-Hämeen ateriapalvelut on myös sitoutunut käyttämään luomutuotteita kouluissa. Ateriapalvelut kertoo omilla nettisivuillaan osallistuvansa EkoCentrian Portaat luomuun -ohjelmaan ja olevansa tällä hetkellä Portaat luomuun -ohjelman tasolla 4. Tämä tarkoittaa sitä, että keittiössä käytetään vähintään kahdeksaa merkittävää raaka-ainetta pysyvästi luomutuotteina. Lisäksi käytetään muita luomutuotteita mahdollisuuksien mukaan. Portaat luomuun -ohjelman kriteerien mukaan viitteellinen luomun käyttöprosentti neljännessä portaalla on 20–50 prosenttia.

Viimeisimmän THL:n tekemän kouluterveyskyselyn tulosten mukaan lahtelaisista perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 43 prosenttia ei syö koululounasta päivittäin, kun katsotaan koko maan tuloksia, vastaava luku on 38 prosenttia, lahtelaisista oppilaista 34 prosenttia pitää koululounaan laatua hyvänä (koko maa 39 prosenttia) ja 35 prosenttia lahtelaisista oppilaista arvio koululounaan maullaan hyväksi (koko maa 39 prosenttia). Vastausten perusteella lahtelaisissa kouluissa tarjottava koululounas on kaikissa edellä mainituissa kolmessa kategoriassa saanut heikommat arviot kuin koko maan keskiarvo.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana suuntana sitä, että vain 43 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista syö päivittäin koululounasta, syömättömyys on lisääntynyt yhdeksällä prosenttiyksiköllä vuodesta 2022.

Kouluruokailulla on tärkeä merkitys sekä laaja vaikuttavuus lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kasvisruokapäivinä osa koulujen oppilaisista jättää koululounaan väliin ja hakevat lounaansa esim. läheisten kauppojen paistopisteiltä tai pikaruokapaikoista. Tarkastuslautakunta suosittelee pohtimaan kasvisruokapäivien ohella muita vaihtoehtoja kasvisruokapainotteisuuden lisäämiseen. On tärkeää, että myös kaikkiruokaisille löytyy vaihtoehto päivittäin.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kasvisruokapainotteisuuden lisäksi koulu- ja päiväkotiruokien laatuun ja makuun tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kouluruokien tulee olla riittävän maistavaa, etteivät oppilaat ajaudu muualle syömään.

Ahtialan koulun oppilaat kasvisruokalounaalla.

4.2.2 Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Kärkihanke: Hyvinvoiva Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen, mittarina hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutuminen	Kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa on edistetty kahden opinnäytetyön avulla.	Hyvinvointisuunnitelmassa mainitut tavoitteet eivät ole toteutuneet. Tarkastuslautakunta katsoo, että tavoite ei ole toteutunut edes osittain.

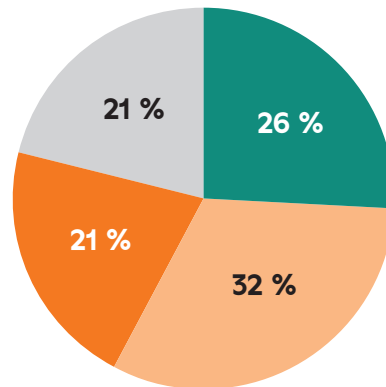
Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen on oleellinen osa Lahden kaupunginvaltuuston 25.4.2022 hyväksymän hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 mukaisen kulttuurihyvinvointityön käynnistämistä. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen on määritelty kaupungin strategiassa tavoitteeksi vuodelle 2023.

Tarkastuslautakunnan 2. jaoston kokouksessa 20.9.2023 käsiteltiin Lahden kaupungin kulttuuripalvelujen toimintaa. Kaupunginvaltuuston asettaman strategian mukaista kulttuurihyvinvointisuunnitelmadokumentin laatimista ei oltu kulttuuripalveluissa aloitettu/edistetty. Kaksi aiheeseen liittyvää ja tarpeeseen vastaavaa opinnäytetyötä oli kuitenkin tekeillä. Kokouksessa asiantuntijana olleen kulttuuriasianpäällikön mukaan palveluyksikölle ei ole osoitettu riittävää resurssia suunnitelman laatimista varten. Tarkastuslautakunnan 2. jaosto suositti, että suunnitelman laatiminen aloitetaan välitömästi. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan suunnitelman laatiminen ei tästäkään huolimatta ole edennyt syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana lainkaan.

Kaupunginvaltuuston asettaman strategian tavoitteet ja toimenpiteet tulee ottaa huomioon palveluyksiköiden toiminnassa, niiden toteuttamiseen tulee osoittaa riittävät resurssit palveluyksikön sisältä.

4.3 Kaupunkiympäristön palvelualue

Kaupunkiympäristön palvelualueella oli yhteensä 19 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui viisi, jäi toteumatta neljä, toteutui osittain kuusi ja neljää tavoitetta ei voitu arvioida lainkaan puutteellisten toteumatietojen vuoksi.

- Tavoite toteutui
- Tavoite toteutui osittain
- Tavoite ei toteutunut
- Toteutumista ei voitu arvioida

Arviointi kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain	Ei voida arvioida
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE				
HIILINEUTRAALI LAHTI				
Vauhditamme siirtymistä kestävään energiaan.			X	
Luomme edellytyksiä sähköisen liikenteen kasvulle.				X
Edistämme hiilineutraalia rakentamista ja nostamme energiatehokkuutta olemassa olevassa rakennuskannassa				X
Jalkautamme EU:n kaupunkimission.			X	
Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä.			X	
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti.	X			
Kehitämme joukkoliikenteen kilpailukykyä ja houkuttelevuutta.	X			
Laajennamme kaupunkipyöräjärjestelmää.			X	
OSAAVA LAHTI				
Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet				X
Kasvatamme ja varmistamme monipuolisen yritystonttitarjonnan riittävyyden pitkällä aikajänteellä.	X			
ELÄVÄ LAHTI				
Toimimme aktiivisesti tapahtumien supervuoden onnistumiseksi; ylläpidämme ja parannamme onnistumisen edellytyksiä			X	
Kehitämme Lahtea kansainvälisenä tapahtumakaupunkina.	X			
Elävöitämme kaupungin keskustaa.		X		
HYVINVOIVA LAHTI				
Kehitämme Salpausselän liikuntareitistöjä.			X	
Kehitämme ulkoliikkumipaikkojen palveluverkkoa (liikuntapaikkastrategia).		X		
Hyödynnämme paremmin järvi- ja vesistöjä kehittämällä Satamia ja Rantaraittia, mm. vierasvenesataman toiminta				X
HOUKUTTELEVA TYÖNANTAJA LAHTI				
Kehitämme henkilökohtaisen työsuorituksen arviointia osana palkitsemista		X		
Tuemme työyhteisöjä työelämän arjessa		X		
Varmistamme henkilöstön monipuolisen osaamisen kehittymisen	X			

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Hiilineutraalin Lahden 2025 tavoitteena oli vuonna 2023 vähentää päästöjä 75,6 prosenttia suhteessa vuoden 1990 tasoon. Toimintakertomuksen mukaan tavoitteen *”Vauhditamme siirtymistä kestävään energiaan”* tavoitetasot ovat toteutuneet. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite on saavutettu vain osittain. Saadun selvityksen mukaan kokonaispäästöjen vähennys vuonna 2022 oli -67 prosenttia vuoden 1990 tasoon nähden. Vuoden 2023 lukua ei vielä ole saatavilla.
- Tavoite luoda edellytyksiä sähköisen liikenteen kasvulle on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen mittareina olivat autokannan lukumäärä, latauspisteiden lukumäärä sekä sähköisen liikenteen toteuttamissuunnitelman toimeenpanoaste. Toimintakertomuksen mittarien toteutumaraportoinnista ei ilmene tavoitteen mittareiden toteuma-aste, näin ollen tarkastuslautakunta katsoo, että tavoitetta ei voida arvioida.
- Tavoite koskien hiilineutraalin rakentamisen edistämistä sekä energiatehokkuuden nostamista olemassa olevassa rakennuskannassa on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Arvioinnissa tuli esiin, että mittareiden toteutuma ja tehdyt toimenpiteet eivät vastaa mittareiksi asetettuja kriteerejä, tästä syystä tarkastuslautakunnan näkemys on, että tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.
- EU:n kaupunkimission jalkauttamisessa yhtenä tavoitteena oli sidosryhmien osallistaminen ja mittarina sidosryhmien sitoumukset (kpl). Toimintakertomuksen mukaan tavoite on toteutunut. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite on saavutettu vain osittain, koska sidosryhmien kanssa tehtyjen sitoumusten määrästä ei ole raportoitu tietoja.
- Tavoitteelle *”Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet”* mittareita on asetettu yhteensä neljä kappaletta, joista alueellisen sijoittumisen tukipalvelu sekä all inclusive -palvelu ovat osittain toteutuneet. Aloittaneet yritykset / syntyneet työpaikat / verotulojen keskiansion kehitys sekä sijoittuvien yritysten palaute palveluista (tavoitetaso 4) -mittareihin ei ole toteumaraportoinnissa lainkaan vastausta, joten tarkastuslautakunta katsoo, että toiminnallista tavoitetta ei voida arvioida.
- Tavoite kaupungin keskustan elävöittämisestä on toimintakertomuksen mukaan saavutettu osittain. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan keskeisten tavoitetasojen ja mittarien saavuttaminen on siirtynyt tuleville vuosille eikä tavoitteen voida katsoa toteutuneen edes osittain.
- Ulkoliikuntapaikkojen palveluverkon kehittämistä koskeva tavoite on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain, kun liikuntapaikkasuunnitelma on tekeillä ja valmistuu keväällä 2024. Tavoitteen saavuttamisen mittarina oli, että palveluverkkosuunnitelma on laadittu ja toimenpiteet toteutuksessa. Koska suunnitelman teko on kesken, tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut.
- Tavoite hyödyntää järvimatkailua paremmin kehittämällä satamia ja rantaraittia on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Kyseiselle tavoitteelle on asetettu mittariksi matkailijamäärän kehitys. Toteumaraportoinnissa ei tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vastata asetettuun mittariin, joten tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoitetta ei voida arvioida.

- Tavoite henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnista osana palkitsemista on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Mittarina oli, että kaupungin henkilöstön palkitsemiseen laadittu yhteismitallinen malli on käytössä. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite ei ole toteutunut, kun yhteismitallista mallia ei henkilökunnan palkitsemiseen vielä ole käytössä. Toimintakertomuksen mukaan kaupunkiympäristön palvelualueella ovat olleet käytössä vanhan palkitsemisjärjestelmän mukaiset kertapalkitsemiskäytänteet.
- Tavoite työyhteisöjen tukemisesta työelämän arjessa on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Mittareina olivat Pulssikyselyn työyhteisöimme osion arvosana sekä työn vaarojen ja riskien arviointi jokaisessa toimintayksikössä. Työn vaarat ja riskit on arvioitu kyselyn mukaan 74 prosentissa työyksiköistä. Pulssikyselyssä ei ole ollut työyhteisöimme osiota, jolloin kyseistä mittaria ei ole voitu arvioida. Suuri osa työyksiköistä ei ole arvioinut työnvaaroja ja riskejä. Tavoitteen toista mittaria ei ole voitu arvioida lainkaan. Tarkastuslautakunta katsoo, että tavoite ei ole toteutunut

Seuraavana on tarkempaa arviointia eräiden kaupunkiympäristön palvelualueen tavoitteiden osalta.

4.3.1 Yritystonttitarjonta

Kärkihanke: Osaava Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet	Tavoite toteutui osittain. Fazer Oy:n kanssa laadittiin yhteistyösopimus ja Kempower Oy:n kanssa kasvusopimus. Digimarkkinointia pilotoitiin erityisesti Fazerin potentiaalisille alihankkijoille mahdollisen suklaatehtaan investointipäätöksen jälkeen.	Tavoitteen toteutumista ei voi arvioida, koska neljästä asetetusta mittarista ei kahden osalta ole lainkaan toteumaraportointia.

Tarkastuslautakunta iloitsi vuoden 2022 arviointikertomuksessaan Lahden vetovoiman kasvusta, kun Fazerin makeistehtaan ja Kärkkäisen logistiikkakeskuksen kanssa sovitut tonttikaupat Pippo-Kujalan (nykyisin Pippon) yritysalueelta toivat suuria odotuksia investointien työllisyysvaikutuksista. Nyt on todettava, että riemu oli ennenaikaista. Hankkeet eivät ole edenneet kaupungin odottamalla tavalla ja yritysten investointipäätöksiä odotetaan edelleen.

Fazer makeistehtaan investointisuunnitelmat supistuivat jo maaliskuussa 2022. Yhtiö ilmoitti, että alun perin Lahteen siirtyväksi kaavailtu Lappeenrannassa toimiva sokerimakeistuotanto pysyykin Lappeenrannassa. Lahteen suunniteltu yksikkö supistui suklaamakeistehtaaksi. Koska Fazer ei vastoin odotuksia tehnyt makeistehtaan investointipäätöstä kesään 2023 mennessä, kaupunginhallitus päätti lokakuussa 2023 yhteistyösopimuksen ja kiinteistökaupan esisopimuksen jatkamisesta 31.12.2025 asti.

Kaupunki huolehti Pippon yritysalueen esirakentamistöistä kiireellä, jotta pysyttiin sopimuksen mukaisessa aikataulussa. Mittavat louhinta- ja tasaustyöt saatiin valmiiksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Kustannukset louhintatöistä ja voimalinjan siirtämisestä olivat kaikkiaan yli 33 milj. euroa. Näin jälkikäteen katsoen töillä ei olisikaan ollut kiire.

Kaupungilla ei ollut omassa henkilöstössä riittävästi osaamista tämän kaltaisen valtavan louhintatyön johtamiseen. Hankkeen vetovastuuta jouduttiin ostamaan konsulttiyrityksiltä. Työt tilattiin pääosin kaupunkisuunnittelun ympäristötekniikan konsultoinnin puitesopimuksen 2020–2023 perusteella. Sopimuksen tulkintaa venytettiin kiireeseen ja sopimusaikatauluun vedoten. Konsulttipalvelujen hankinta ei ollut kaikilta osin kilpailutusta koskevien säännösten mukaista. Maksetut konsulttipalkkiot olivat yhteensä yli 600 000 euroa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Pippon yritysalueen osalta valtavissa odotuksissa on jouduttu ottamaan aikalisä. Sen paremmin Fazer kuin Kärkkäinenkin eivät ole toistaiseksi tehneet odotettuja investointipäätöksiä.

Pippon yritysalueella odottavat korkeat murskekasat rakentajia. Kiviainekset tontilla ovat louhintaurakoitsijan omaisuutta. Tarkoituksena on, että murske myydään rakennushankkeen urakoitsijalle tontin rakentamiseen, kun investointi alkaa.

Kaupungintalon perusparannus valmistui.

5

Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot

5.1 Kaupungin talous

Vuosi 2023 oli Suomessa ensimmäinen uudenlaisen kuntatalouden vuosi, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille. Lahdessa toiminta oli siirtynyt Päijät-Hämeen hyvinvointikuntaehtymälle jo vuoden 2017 alusta lukien, joten muutos Lahden kaupungille ei toiminnallisesti ollut suuri. Talouden luvut sen sijaan muuttuivat täysin. Toimintamenot käytännössä puolittuivat vuoteen 2022 nähden, kun sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus hyvinvointialueiden myötä siirtyi valtiolle. Vastaavasti vähenivät kaupungin saamat verotulot ja valtionosuudet. Kaupungin tuloveroprosentti vuonna 2023 oli 8,11 prosenttia, kun se vuonna 2022 oli 20,75 prosenttia.

Muutos ei suoranaisesti ollut syynä siihen, että Lahden kaupunki teki vuonna 2023 hyvän tuloksen. Välillisiä vaikutuksia sillä kuitenkin oli. Tilinpäätös oli jo neljäntenä vuotena peräkkäin selvästi parempi, kuin mitä talousarviota laadittaessa ennakoitiin. Tilinpäätöksen vuosikate 94,8 milj. euroa on lähes kolminkertainen alkuperäiseen talousarvioon (33,2 milj. euroa) nähden. Toteutunut vuosikate oli lähes yhtä suuri, kuin vuoden 2022 kaikkien aikojen ennätyskellinen 100 milj. euron vuosikate.

Tilikauden tulokseksi ennakoitiin alkuperäisessä talousarviossa -20,0 milj. euroa. Vuoden 2023 tilikauden tulos päättyi lopulta +41,3 milj. euroon, mikä on peräti 60,3 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempi.

Vuoden 2023 hyvä tulos saavutettiin niin Lahdessa kuin useissa vertailukunnissakin kertaluonteisten ja poikkeuksellisten erien myötävaikutuksella. Lahdessa hyvän kirjanpidollisen tuloksen mahdollistivat:

- myyntivoitot sote-kiinteistöistä, Salpausselän kuntoutussairaala Jalmarin myynnistä kirjattiin myyntivoittoa noin 20 milj. euroa,
- ”verohännät” aikaisemmilta vuosilta
- saadut valtionosuudet, joissa on mukana lähivuosina takaisin perittävää liikarahoitusta
- toimintamenojen pysyminen kurissa

Vuoden 2023 toimintakulut olivat 490,5 milj. euroa, mikä alitti talousarvion 3,3 milj. eurolla. Toimintatulot 187,2 milj. euroa ylittivät talousarvion 11,7 milj. eurolla. Kaupungin lainakantaa saatiin vähennettyä noin 69 milj. euroa vuonna 2023.

Kaupungin taseessa on ylijäämiä vuoden 2023 tulos huomioiden nyt noin 255 milj. euroa. Taseeseen kertyneet ylijäämät antavat puskuria tuleville vuosille. **Ylijäämän varaan ei kuitenkaan voida tulevaisuutta rakentaa. Kaupungin tulo- ja menorakenne ei ole tasapainossa. Vuoden 2024 talousarviossa alijäämä on -55 milj. euroa. Ilman rakenteellisia muutoksia vaarana on, että taseen ylijäämät on käytetty kolmessa vuodessa.**

Kaupunginvaltuusto on vuoden 2024 talousarviokäsittelyn yhteydessä hyväksynyt parlamentaarisesti valmistellun 50 milj. euron tasapainotusohjelman vuosille 2024–2027. Ohjelman tavoitteena on kasvattaa tuloja vähintään 30 milj. eurolla eri omaisuuslajeista. Strategian elinvoimatoimenpiteiden odotetaan lisäävän verotulojen kasvua 5 milj. eurolla. Ohjelmassa on myös asetettu tavoitteeksi palvelujen sopeuttaminen 10 milj. eurolla ja työttömyydestä aiheutuvien menojen väheneminen 5 milj. eurolla.

Suurten kaupunkien tilinpäätöslukujen vertailu

Lahden kaupungin arviointikertomukseen on perinteisesti sisällytetty Suomen 12 suurimman kaupungin tilinpäätöslukujen vertailu. Lahden tarkastustoimi pyytää tilinpäätöstiedot ao. kaupungeilta, jotka myös voivat käyttää näitä vertailutietoja arviointikertomuksissaan.

Asukasmäärän kehitys

Asukasmäärä Lahdessa kasvoi hieman aiempaa ripeämmin. Väestökasvu on kuitenkin edelleen vaatimatonta lähinnä samankokoisiin verrokkikaupunkeihin kuten Kuopioon ja Jyväskylään nähden.

Kunta	Asukasluku 31.12.2023	Muutos
Espoo	314 150	8 876
Helsinki	674 963	10 935
Joensuu	78 060	547
Jyväskylä	147 821	1 934
Kouvola	78 876	-558
Kuopio	124 011	1 417
Lahti	120 700	525
Oulu	214 651	2 793
Pori	83 117	-88
Tampere	255 066	6 057
Turku	201 889	3 972
Vantaa	247 447	4 600

Tulos ja vuosikate

Vuonna 2023 kaikki suuret kaupungit tekivät positiivisen tuloksen ja tulos parani useimmissa kaupungeissa. Syynä hyvään tulokseen ovat muissakin kaupungeissa olleet kertaluontoiset ja poikkeukselliset erät. Asukasta kohti lasketuissa vuosikatteissa (euroa/asukas) olivat Espoo ja Helsinki kärjessä selvästi muita edellä. Lahti sijoittuu tällä tunnusluvulla mitaten kolmannelle sijalle.

	Vuosikate milj. €			Tulos milj. €		
	2023	Muutos	€/asukas	2023	Muutos	€/asukas
Espoo	454,3	107,2	1 446	261,6	-11,6	833
Helsinki	814,6	-	1 207	436,7	-	647
Joensuu	58,3	34,3	747	20,9	30,1	268
Jyväskylä	66,4	52,6	449	9,5	6,1	64
Kouvola	47,6	42,5	603	19,7	39,8	250
Kuopio	56,7	12,2	457	2,3	6,7	19
Lahti	94,8	-5,2	785	41	5,9	342
Oulu	99,6	-152,7	464	11,5	-150,5	54
Pori	46,1	24,0	555	14,5	23,4	174
Tampere	188,0	45,7	737	55,3	37,5	217
Turku	96,6	19,1	478	30,5	14,5	151
Vantaa	162,0	38,4	655	50,1	37,1	202

Kaupunkien lainamäärä

Lahden kaupungin asukasta kohti laskettu lainamäärä on suurista kaupungeista edelleen korkein. Tätä selittävät osaltaan konserniyhtiöille välitetyt lainat. Positiivista on kuitenkin se, että lainamäärä Lahdessa ja Lahti-konsernissa on edelleen jonkin verran vähentynyt edellisvuoteen nähden. Asukaskoh-
taisissa konsernilainoissa ovat Lahtea edellä vain Espoo ja Helsinki, joiden lainamäärä on kaupunkien
voimakas kehitys ja investoinnit huomioiden ymmärrettävä. Voimakkaasti investoiva ja kasvava Tam-
pere jää asukaskoh-
taisissa lainamäärissä Lahtea pienemmäksi. **Lahden ja Lahti-konsernin lainamäärä on kaupungin kasvukehitykseen nähden edelleen liian korkea.**

Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa velkojen suhdetta toiminnan laajuuteen (liikevaihtoon). Lahden kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus oli vuoden 2022 tilinpäätöksessä 96,3 prosenttia. **Vuoden 2023 tilinpäätöksessä kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus oli jo 159,5 prosenttia.** Tämä olisi aiemmalla tarkastelumallilla ylittänyt kriisikunnan rajakriteerin.

	Kaupungin lainat milj. €			Konsernilainat milj. €		
	2023	Muutos	€/asukas	2023	Muutos	€/asukas
Espoo	947,7	-32,5	3 017	3 854,0	-236,2	12 268
Helsinki	1 059,0	-	1 569	7 203,6	-	10 673
Joensuu	223,4	-11,8	2 862	461,3	-97,5	5 910
Jyväskylä	344,6	-5,2	2 331	887,9	-22,8	6 007
Kouvola	299,1	-50,4	3 792	442,4	-226,5	5 609
Kuopio	542,5	10,4	4 375	924,0	-288,1	7 451
Lahti	744,2	-69,3	6 166	1 136,8	-97,0	9 418
Oulu	667,4	83,0	3 109	924,9	-346,1	4 309
Pori	328,1	-31,5	3 947	548,9	-84,4	6 604
Tampere	853,7	-72,2	3 347	2 235,6	36,1	8 765
Turku	863,2	146,8	4 276	1 596,8	71,5	7 909
Vantaa	854,1	46,9	3 452	1 883,0	-205,3	7 610

Nettovarallisuusasema

Kuntien taloudellista tilannetta arvioidaan varsin yleisesti niiden velkamäärän mukaan. Lyhytaikaisia lainoja käyttämällä rahavarat voidaan pitää varsin pieninä, millä on alentava vaikutus velkamääriin. Sama vaikutus on, kun kunnat hankkivat omassa käytössä olevia tiloja vuokraamalla tai elinkaarisopimuksilla. Näistä syistä pelkkä velkamäärä ei välttämättä anna oikeaa kuvaa kunnan taloudellisesta tilanteesta. Rahoitusarvopaperit voidaan rinnastaa rahavaroihin, koska ne ovat helposti muutettavissa rahavaroina. Jäljempänä olevassa taulukossa edellä mainitut tekijät on yhdistetty ja lopputulos osoittaa näillä tekijöillä syntyvän **nettovarallisuusaseman**.

31.12.2023 milj. €	Rahat ja pankki- saamiset	Leasing ym. vastuut	Rahoitus- arvopaperit	Kaupungin lainat	Yhteensä	Yhteensä €/asukas
Espoo	140,6	689,6	1172,3	947,7	-324,4	-1 033
Helsinki	52,3	652,0	1086,3	1 059,0	-572,5	-848
Joensuu	4,9	150,4	105,07	223,4	-263,8	-3 380
Jyväskylä	3,8	54,3	0	344,6	-395,1	-2 673
Kouvola	0,1	15,1	31,4	299,1	-282,7	-3 584
Kuopio	94,5	76,5	0,0	542,5	-524,5	-4 229
Lahti	133,7	215,5	132,6	744,2	-693,4	-5 745
Oulu	192,5	162,4	121,7	667,4	-515,6	-2 402
Pori	8,2	146,3	0,9	328,1	-465,3	-5 598
Tampere	70	441,8	21,9	853,7	-1 203,6	-4 719
Turku	40,1	233,6	45,8	863,2	-1 010,9	-5 007
Vantaa	115,9	335,6	0,1	854,1	-1 073,7	-4 339

Edellä oleva laskelma antaa kaupunkien taloudesta hieman paremman kuvan kuin pelkkä lainamäärä. Lahden nettovarallisuusasema on korkean lainamäärän vuoksi edelleen heikoin suurten kaupunkien välisessä vertailussa. **Jos Lahden osalta huomioidaan vain kaupungin omaan toimintaan otetut 437,7 milj. euron lainat, niin kaupungin nettovarallisuusasema on -3 205 euroa/asukas. Tämä onkin jo koh- tuullisen hyvä tunnusluku kaupunkien välisessä vertailussa.**

Kaupunkien antamia selvityksiä vertailulukujen analysointiin:

Helsingin tilinpäätös muodostuu seuraavasti:

- Kunta-Helsingin tilinpäätös ja konsernitilinpäätös (vertailukelpoinen muihin kuntiin)
 - Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen tilinpäätös ja konsernitilinpäätös (valtion rahoittama)
 - Helsingin tilinpäätös ja konsernitilinpäätös (muodostuu Kunta-Helsingistä ja Sotepestä)
- Taulukoissa olevat Helsinkiä koskevat luvut koskevat Kunta-Helsinkiä, koska se on vertailukelpoinen muihin kuntiin. Kaikista kohdista ei ole hyvinvointialue uudistuksen vuoksi esittänyt vertailukelpoista tietoa vuodelta 2022, joten Muutos-kohta on jätetty tyhjäksi.

Kuopio sisällytti vuoden 2023 tilinpäätöksestä lukien rahoihin ja pankkisaamisiin kaikki kaupungin nimissä olevien pankkitilien varat mukaan lukien konsernitili. Tämän myötä konsernitilillä olevat muiden yhteisöjen varat on esitetty kaupungin taseessa lainoina muilta luotonantajilta ja alatilien negatiiviset saldot vastaavasti taseessa lainasaamisina. Konsernitiliin liitetyt yhteisöt näyttävät tilanteen joko saamisena kaupungilta tai velkana kaupungille kunkin yhteisön pankkitilin saldotilanteen mukaan.

Tarkastuslautakunta on huolissaan Lahden kaupungin talouden tulevaisuuden näkymistä. Lautakunnan mielestä kaavailtu tulojen lisääminen omaisuutta myymällä ei ole kestävä ratkaisu kaupungin taloudenpitoon. Olennaista olisi saada meno- ja tulorakenne tasapainoon kuluja kaikin mahdollisin keinoin karsimalla. Tämä merkitsisi joidenkin toimintojen supistamista tai lopettamista.

Lautakunnan mielestä kaupungin talous on kuitenkin vielä kohtuullisen vakaalla pohjalla. Kuntatalouteen vaikuttavat monet seikat ja kehitystä on lautakunnan mielestä syytä seurata pidemmällä aikavälillä. Tarvittavia toimenpiteitä tulee tehdä sitä mukaa, kun ne osoittautuvat välttämättömiksi. Omaisuuden myyntiä tulee harkita vasta sitten, jos se osoittautuu tarpeelliseksi.

5.2 Lahti Energia Oy:n myyntiä selvittävän konsulttityön hankintaprosessi

Lahden kaupunki kilpailutti marras-joulukuussa 2023 konsernirakenteen selvittämistä koskevien asiantuntijapalveluiden hankinnan. Hankinta käsitti kaksi eri kokonaisuutta.

1. Asiantuntijapalveluiden hankinta Lahti Energia Oy:n myynnin valmisteluun ja mahdollisen myyntiprosessin toteuttamiseen
2. Asiantuntijapalvelu muiden yritysjärjestelyjen tueksi.

Tarjoajilla oli mahdollisuus tehdä tarjous yhdestä tai kahdesta kokonaisuudesta (A ja B). Tarjoukset vertailtiin erikseen. Tarjousten arviointiperusteena oli kokonaistaloudellinen edullisuus. A-kokonaisuuden vertailuperusteena olivat:

- Myyntiä valmisteleva selvitystyö € / htp (painotus 10 %)
- Kiinteä hinta myyntiprosessikokonaisuuden hoitamiseksi € / kpl (painotus 30 %)
- Prosenttimääräinen proviisio toteutuneen kaupan kauppasummasta % (painotus 60 %)

Tarjouskilpailun voitti ICECAPITAL Pankkiiriliike Oy. Heidän kiinteä hintansa myyntiprosessin hoitamisesta 648 000 euroa oli kuudesta tarjouksen jättäjästä korkein. Kyseinen yritys sai kuitenkin pisteilyssä korkeimmat pisteet (70 pistettä), koska yrityksen tarjoukseen ei sisältynyt lainkaan hintaa myyntiä valmistelevalle selvitystyölle, eikä prosenttimääräistä proviisiota toteutuneesta kauppasummasta. Käytössä olleella pistelaskumenetelmällä kyseinen yritys olisi voittanut tarjouskilpailun, vaikka tarjottu kiinteä hinta olisi ollut kuinka korkea hyvänsä.

Tarjouskilpailun valmistelijat perustelivat pisteytystä vastaavista asiantuntijakilpailutuksista tehdyllä markkinaselvityksellä. Ajatuksena ilmeisesti on ollut, että kun suurin painoarvo laitetaan kauppasumman mukaan määräytyvälle proviisiolle, se ohjaa konsulttia neuvottelemaan mahdollisimman korkean kauppasumman mahdollisessa myyntitilanteessa.

Kyseisessä kilpailutuksessa näyttääkin siltä, että ICECAPITAL Pankkiiriliike Oy osasi taktikoida oikeaan osuneella tarjoushinnoittelullaan konsulttityön itselleen, vaikkakin tällä kertaa tarjouskilvan kalteimmalla kiinteällä hinnalla. Tarjouksen mukaan oikeus palkkioon on vain siinä tapauksessa, jos kaupunki päättää esiselvitysvaiheen jälkeen edetä myyntivaiheeseen.

Lautakunta toteaa, että konsulttihanke voittanut yritys sai työn itselleen onnekaasti korkeimmalla hinnalla, oikeaan osuneen tarjoushinnoittelun tuloksena sattumanvaraisen pistelaskujärjestelmän perusteella.

Kaupunki ei esiselvityksen jälkeen kuitenkaan päättänyt edetä myyntivaiheeseen. Näin ollen lopputulemana oli, että konsulttiyritys jäi kokonaan ilman korvausta tehdystä selvitystyöstä.

5.3 KOKO Lahti Oy:n toimintaa jatkaa Eventum Lahti Oy

Lahden kaupungin sata prosenttisesti omistama tapahtumayhtiö KOKO Lahti Oy aloitti toimintansa 1.1.2017, kun Lahden Messut Oy sulautui Lahden Sibeliustalo Oy:öön. Fuusiolla tavoiteltiin taloudellisuutta ja tehokkuutta. KOKO Lahti Oy järjesti ennen koronapandemiaa yli 700 tilaisuutta tai tapahtumaa vuosittain Lahti-hallissa, Sibeliustalossa ja siihen kuuluvalla Finlandia-klubilla sekä Lahden Konserttitalossa. Yhtiö on maksanut Sibeliustalosta vuokraa Lahden Tilakeskukselle ja Messu-hallien tiloista Spatium Toimitilat Oy:lle. Koronapandemia romahdutti KOKO Lahti Oy:n tapahtumatuotannon ja vuokranmaksukyvyyn. Yhtiöllä oli vuoden 2023 lopussa vuokravelkoja tilinpäätöksessään 2,2 milj. euroa, josta yli 1,7 milj. Tilakeskukselle ja vajaat 0,5 milj. euroa Spatium Oy:lle. Vuokrasaataville on myönnetty maksuaikaa. KOKO Lahti Oy:n taloutta rasittaa myös sen tytäryhtiö Lahti Events Oy:n liiketoiminnan alasajo ja siitä aiheutuneet tappiot. Tilikauden 2023 tulos on -2 375 000 euroa. Yhtiön edustajilta saadun selvityksen mukaan suurimpina syinä tappioon olivat kaupungin toimintatuen poisjääminen, peruttujen projektien syntyneet kulut sekä kiinteiden kulujen voimakas nousu, erityisesti toimitilavuokrien ja muiden ylläpitokulujen. Yhtiön oma pääoma vuoden 2023 lopussa on -2,1 milj. euroa.

Lahden kaupunginhallitus päätti joulukuussa 2022 vahvistaa KOKO Lahti Oy:n tasetta 400 000 euron pääomasijoituksella (SVOP-rahastoon). Tammikuussa 2023 kaupunginhallitus päätti käyttösuunnitelmaan sisältyvästä 1,9 milj. euron avustuksesta KOKO Lahti Oy:lle. Kyse oli vuosittaisesta toiminta-avustuksesta. Avustuksella on kompensoitu mm. tilavuokria, jotka ovat olleet peräti 48 prosenttia yhtiön liikevaihdosta. Kaupunginhallituksen päätöksistä tehtiin oikaisuvaatimukset ja niiden hylkäämisen jälkeen valitukset Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Perusteena oli, että tukipäätökset sisältävät kiellettyä EU:n valtiontukea. Valittajien mielestä KOKO Lahti saa kaupungilta taloudellista etua, jota se ei olisi saanut tavanomaisissa kilpailuolosuhteissa tai yksityisiltä rahoituslaitoksilta normaaleilla markkinaehdoilla. Hallinto-oikeus yhtyi valittajien näkemykseen. Marraskuussa 2023 hallinto-oikeudelta tuli päätökset, joiden mukaan avustusta ja pääomasijoitusta ei voida panna täytäntöön.

Hallinto-oikeuden ratkaisun katsottiin johtavan pahimmillaan jopa Sibeliustalon sulkemiseen. Tämän vuoksi kaupunginhallitus teki 18.12.2023 päätöksen perustaa Tapahtuma Lahti Oy nimisen yhtiön, johon on tarkoitus siirtää vuoden 2024 aikana KOKO Lahti Oy:n liiketoiminta uudistettuna. Samalla kaupunginhallitus päätti merkitä 1 milj. eurolla Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita ja tehdä 2,8 milj. euron sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. Päätöksen perusteluissa todettiin, että *”uuden perustettavan yhtiön tulee olla pääomaltaan niin vahva, että se kestää lähtökohtaisesti markkinoiden heilahtelut ilman omistajan tukea. Lisäksi yhtiöllä tulee olla riittävästi voimavaroja liiketoimintojen kehittämiseen siten, että se ei ole lähtökohtaisesti riippuvainen omistajan taloudellisesta tuesta.”*

Sibeliustalo ja Rantaraitti Vesijärveltä kuvattuna.

Tästäkin kaupunginhallituksen päätöksestä tehtiin oikaisuvaatimus. Sen tekijät katsoivat samoin kuin aiemmin, että kaupunginhallituksen päätös sisältää kiellettyä EU:n valtiontukea, rahoituspäätöksellä annetaan valikoivaa etua ja sillä vääristetään kilpailua.

Tapahtuma Lahti Oy:n ylimääräinen yhtiökokous 14.2.2024 päätti, että yhtiön toiminimeksi muutetaan Eventum Lahti Oy.

Tarkastuslautakunta sai helmikuussa 2024 yhtiön toimitusjohtajalta ja hallituksen puheenjohtajalta selvityksen uuden yhtiön liiketoimintamallista. Toimitusjohtajan mukaan olennaista toiminnan saamiseksi kannattavaksi olisi uusi edullisempi vuokrataso, esim. 10 prosenttia liikevaihdosta. Tilakeskus hinnoittelee tilavuokrat omakustannushintaan, jolloin vuokra muodostuu ylläpito- ja pääomakuluista. Alempi vuokrataso olisi tukea yhtiölle, joka ainakin Hämeenlinnan hallinto-oikeuden linjauksen mukaan ei olisi mahdollista.

Toisaalta voidaan kysyä, miten esim. Tampereen kaupunki voi tukea Tampere-talon toimintaa. Tampere-talon saama toiminta-avustus vuonna 2023 oli 765 000 euroa. Se kohdistui taidetoimintaan, lasten tapahtumiin ja maksuttomiin tapahtumiin (esim. Tampere Filharmonian Puistokonsertti). Tampere-talo sai kaupungilta vuokra-avustusta 6,2 milj. euroa vuonna 2023. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan Tampere-talo Oy on vuoden 2023 alusta lähtien eriyttänyt tilinpäätöksessään selkeästi yleishyödyllisen taidetoiminnan ja markkinaehtoiset liiketoiminnot.

Tarkastuslautakunta katsoo, että KOKO Lahti Oy:n toiminnan siirtäminen uudelle perustettavalle yhtiölle ei sinällään tuo mitään ratkaisua asiaan. Vaarana on, että sijoitetut pääomat menetetään jälleen muutaman vuoden kuluessa, jos toimintakonsepti jatkuu ennallaan ja jos kaupungin vuokra- tai toimintatuki ei ole mahdollista.

Lautakunnan ja kaupungin tilintarkastajan mielestä tulee selvittää, miten yleishyödyllinen taide- ja kulttuuritoiminta sekä markkinaehtoinen liiketoiminta ovat kirjanpidollisesti eriytettävissä yhtiön toiminnassa siten, että kaupungin toimintatuki yhtiölle olisi edelleen mahdollista. Tarvittaessa tulee asiaan hakea korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi Suomen kaupunkien tapahtumayhtiöiden kesken.

5.4 Maisematyöluvan myöntäminen jälkikäteen

Tonttilassa Asunto Oy Aarnirinteen tontilta kaadettiin yli 60 puuta toukokuussa 2019 odottamatta ja ilman maisematyö lupaa. Naapuritaloyhtiön tontilla oli ollut metsäkone töissä kaatamassa kirjanpainajatuokan tuhoamia kuusia. Asunto Oy Aarnirinteen hallituksen edustaja oli käynyt pyytämässä hakkuun laajentamista myös Aarnirinteen tontille, kuten sitten tapahtuikin. Puita, myös täysin terveitä, ehti kaataa melkoinen määrä, ennen kuin talon asukkaita ehti väliin keskeyttämään hakkuut. Käytännössä taloyhtiön tontilla tehtiin yllättäen pikainen ja luvaton avohakkuu.

Viikko puiden kaadon jälkeen taloyhtiö lähetti perästä päin maisematyö lupa-anomuksen kaupungille. Vuoden 2019 lokakuussa taloyhtiön hallitus hyväksyi hakatuille alueille istutussuunnitelman, jota taloyhtiön yhtiökokous ei kuitenkaan hyväksynyt. Kaupungin metsäpäällikkö teki helmikuussa 2020 jälkikäteen myönteisen maisemalupapäätöksen. Perusteena oli, että kuusikko oli vanhaa ja sen kunto oli heikentynyt muodostaen mahdollisesti turvallisuusriskin. Mittaustodistuksen mukaan kaadetuista puista oli kuitenkin terveitä noin 70 prosenttia.

Taloyhtiön edustajat eivät hyväksyneet menettelyä ja tekivät lupapäätöksestä oikaisuvaatimuksen tekniselle ja ympäristölautakunnalle, joka kuitenkin hylkäsi oikaisuvaatimuksen huhtikuussa 2020. Taloyhtiön edustajat valittivat asiasta edelleen Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Lokakuussa 2021 hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Hallinto-oikeus totesi perusteluissaan, että maisematyö lupa voitiin myöntää myös jälkikäteen, kun perusteet puiden kaadolle oli asiantuntijoiden selvityksissä hakuiden jälkeen todettu.

Taloyhtiön edustajat kokivat menettelyn epäoikeudenmukaiseksi ja olivat asian vuoksi yhteydessä vielä vuonna 2023 kaupungin luottamushenkilö- ja virkajohtoon ja myös tarkastuslautakuntaan. Valittajien mielestä kaupungin maisematyö lupaohjeistusta tulisi täsmentää siten, ettei maisematyö lupaa voisi myöntää jälkikäteen. Kaupunkiympäristön palvelualue on ilmoittanut valittajille, että hallinto-oikeus on todennut maisematyöluvan myöntämisen jälkikäteen täysin hyväksyttäväksi ratkaisuksi, eikä kaupungin maisematyö lupaohjetta ole tältä osin tarvetta päivittää. Palvelualueen kirjeessä valittajille todetaan vielä, että kaupunki luonnollisesti pyrkii toiminnallaan siihen, että lupa-asiat olisivat asianmukaisesti hoidettu ennen toimenpiteiden aloittamista, mutta tarvittaessa luvan myöntäminen jälkikäteen on myös mahdollista.

Tarkastuslautakunta on kyseisen taloyhtiön edustajien kanssa samaa mieltä siitä, että jälkikäteen myönnetyllä maisematyöluvalla ei käytännössä ole mitään merkitystä. Maisematyöluvan hakematta jättämistä ei ole mitenkään sanktioitu. Lautakunnan mielestä nykykäytäntö onkin omiaan ohjaamaan luvan tarvitsijoita maisematyöluvan hakematta jättämiseen ja suorastaan kansalaistottelemattomuuteen.

Lautakunta suosittaakin, että maisematyö lupaohjetta täsmennetään siten, ettei maisematyö lupaa voi hakea jälkikäteen. Lisäksi tulee selvittää, onko luvatta tehdyistä toimenpiteistä mahdollista määrätä sanktioita.

LIITE

Vuoden 2023 arviointikertomuksen laadintaan liittyvät esteellisyydet

Hannu Rahkonen

Lahden Talot Oy:n ja Lahden Asunnot Oy:n hallitusten jäsen

Ville-Veikko Elomaa

Lahti Aqua Oy:n ja Työterveys Wellamo Oy:n hallitusten jäsen

Lasse Koskinen

Lahden Seudun Kehitys Ladec Oy:n hallituksen jäsen

Mona Pyykkönen

Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan jäsen

Jukka Pietiläinen

Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan jäsen
Koulutuskeskus Salpauksen yhtymähallituksen jäsen

Johanna Tuliainen

Lahden urheiluhalliyhdistyksen hallituksen jäsen

Lahti

**Lahden kaupungin
arviointikertomus 2023**